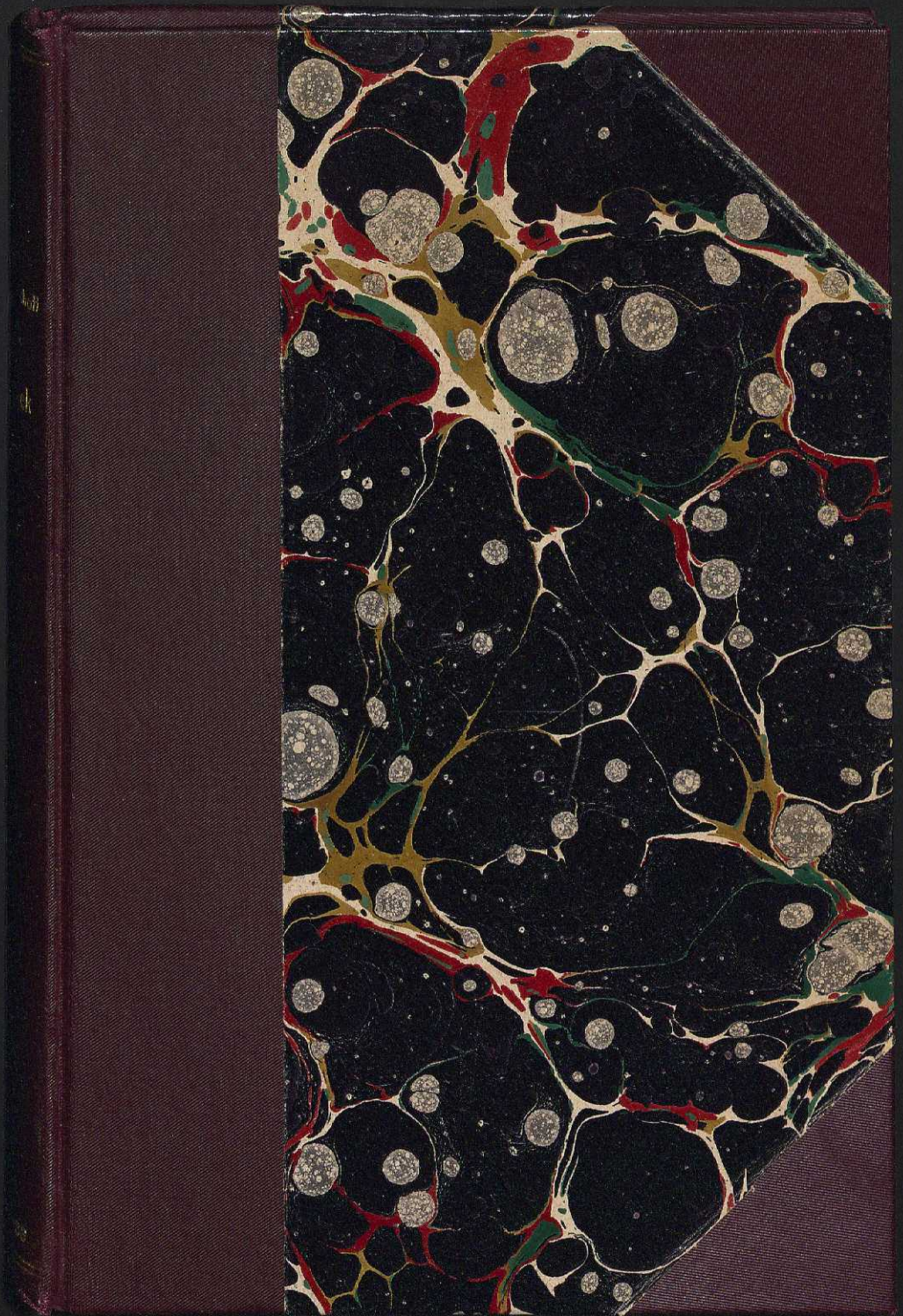

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

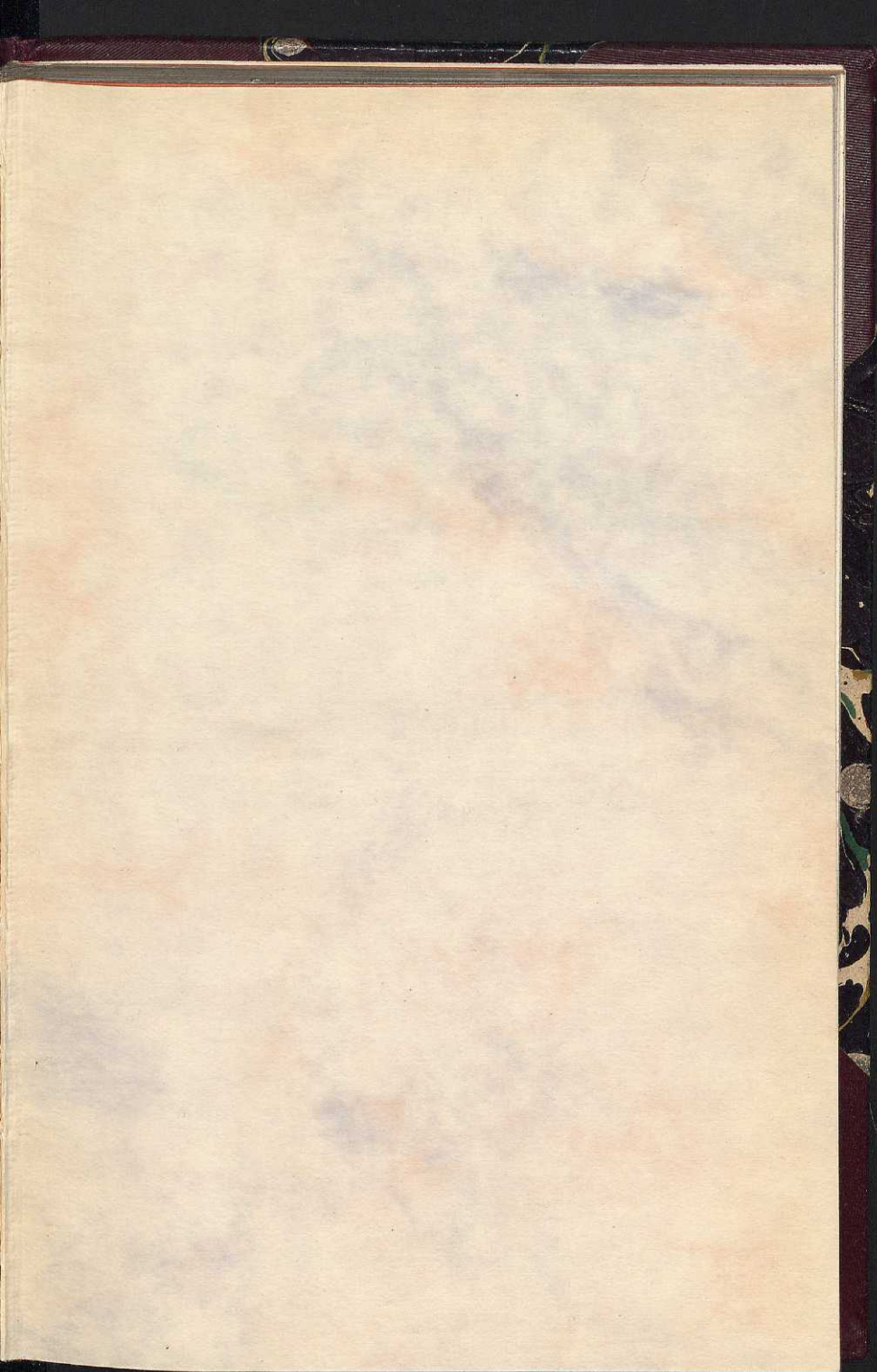

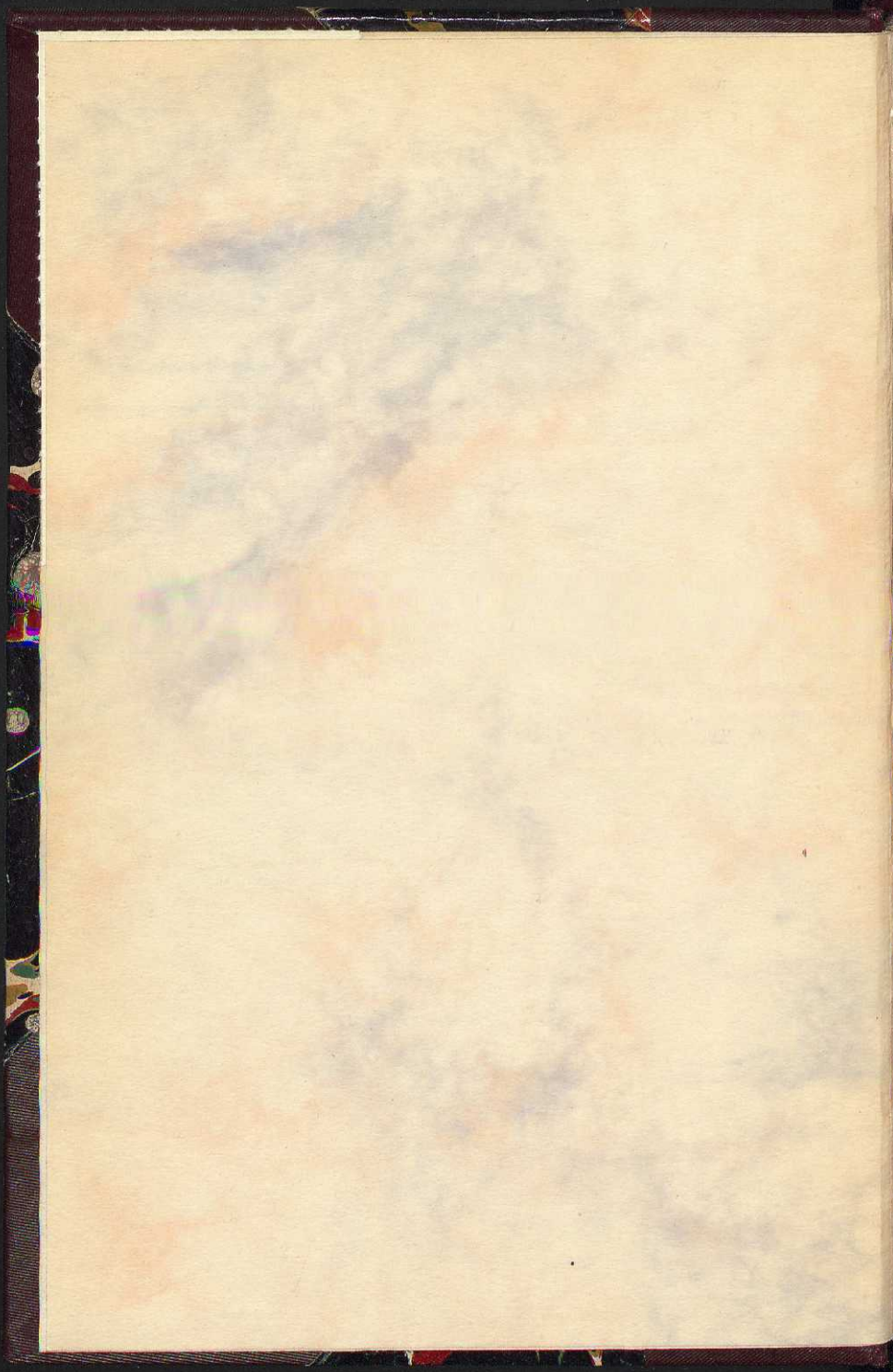

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.
Dram.

FRIDA STEENHOFF

Lib.
No.
Drama.

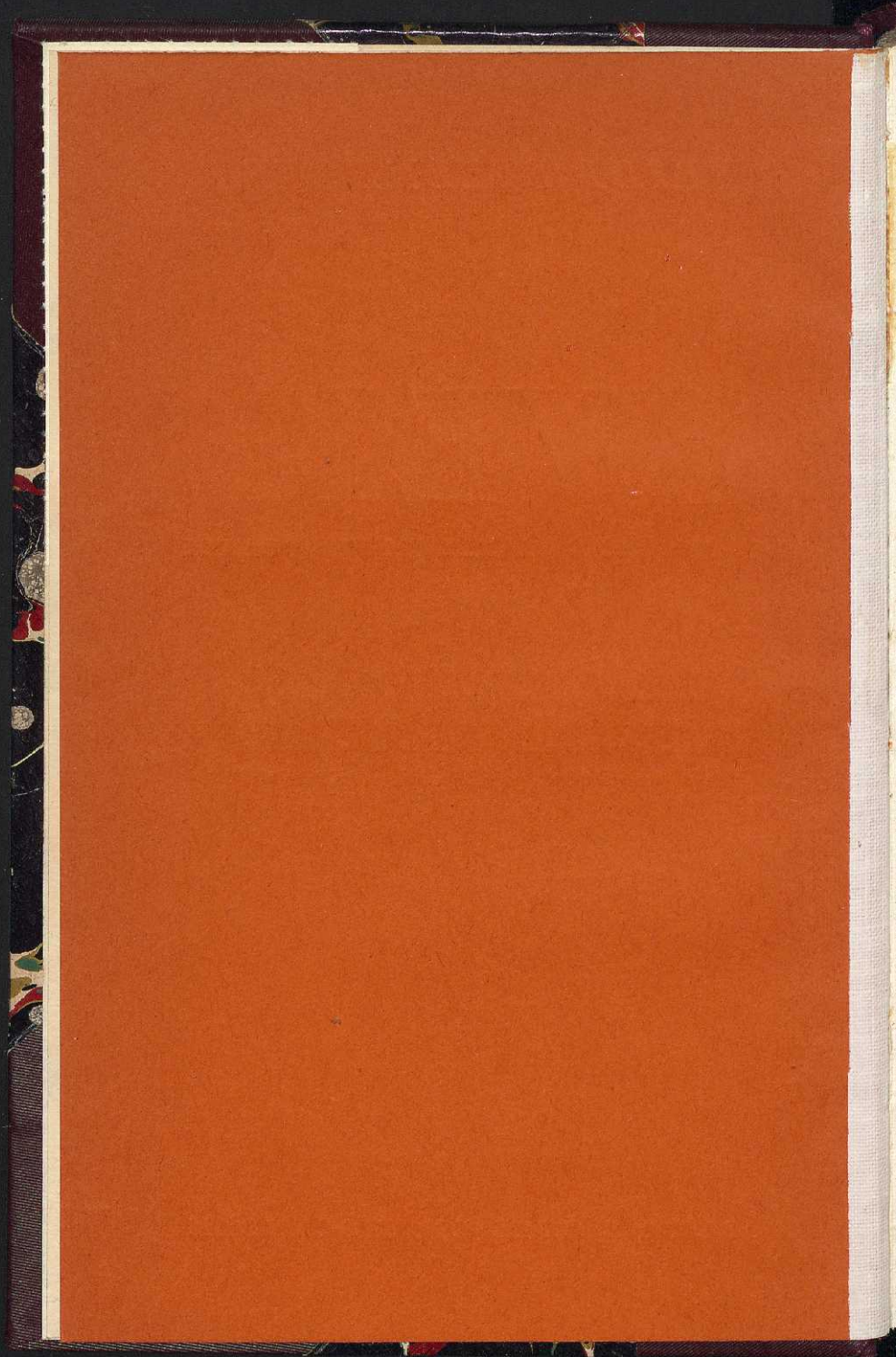
SVEK

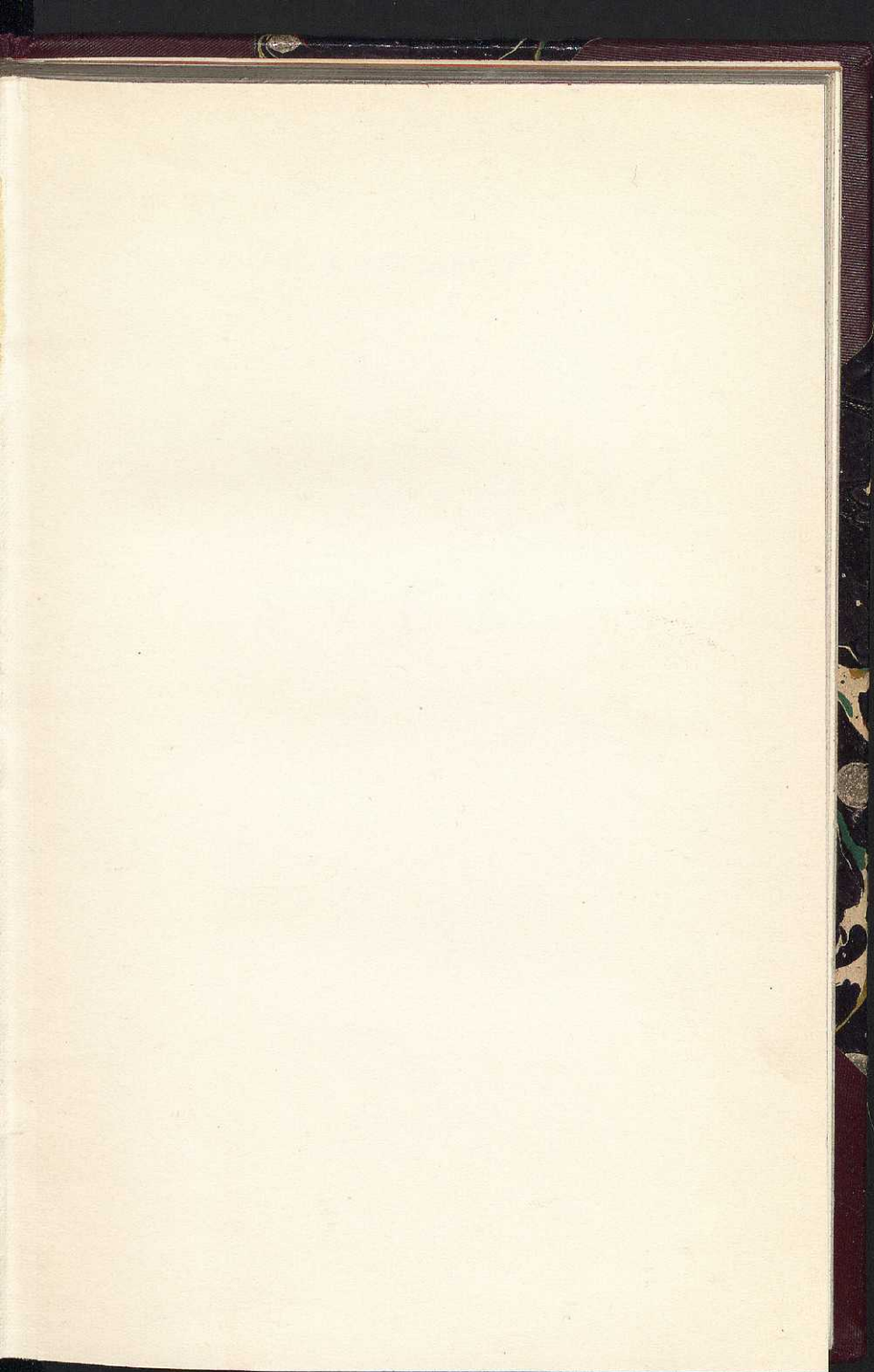
TRE VANVÖRDIGA AKTER OM VISS POLITIK

Hjältinnan i detta drama anser att man bör offra sig amoraliskt för sin familj lika väl som för sitt land. Ordstävnet «Right or wrong, my country» omsätter hon i praktiken till «Rätt eller orätt, min syster». Och frågar: *Varför inte?*

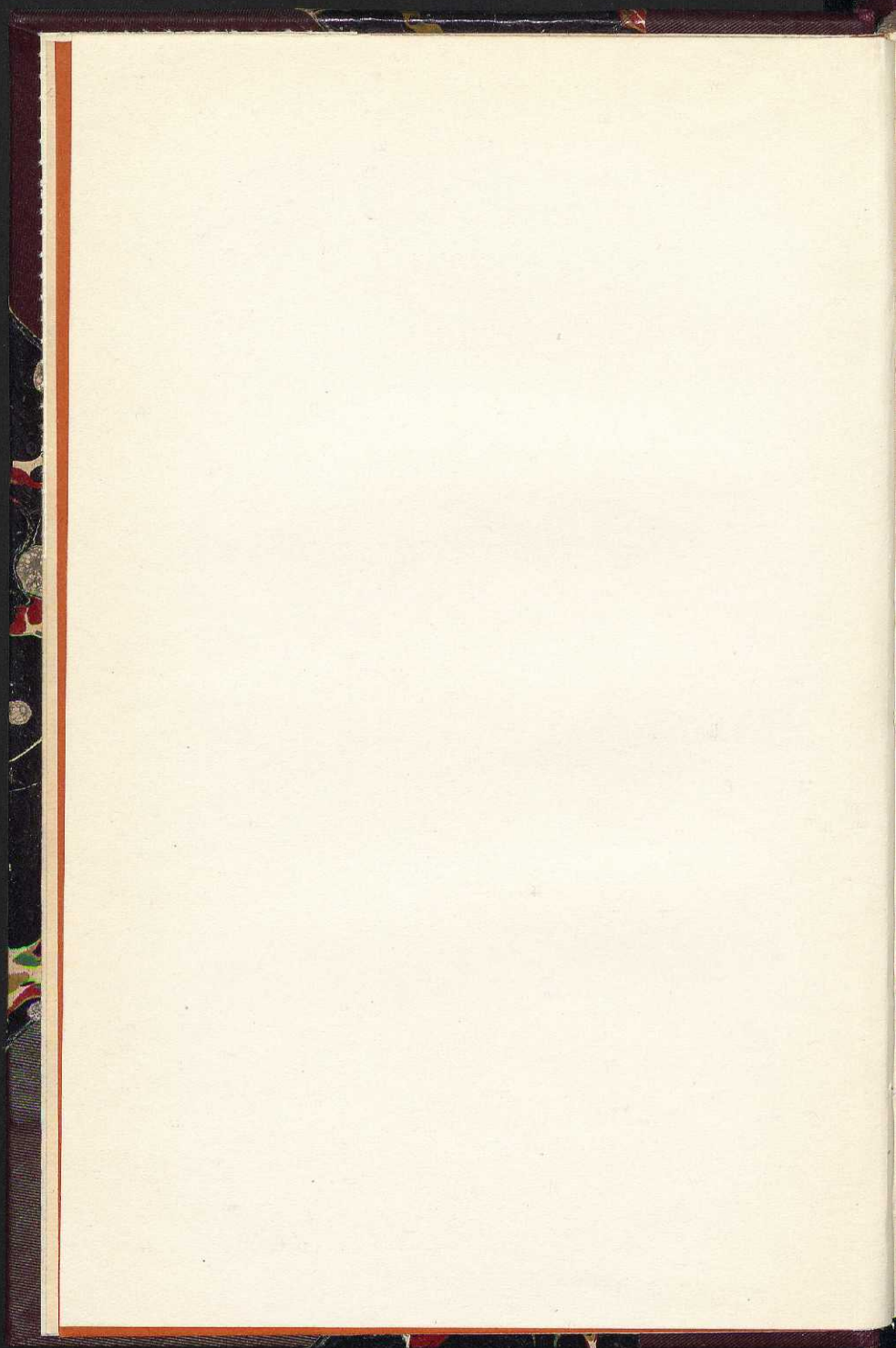
BJÖRCK & BÖRJESSON, STOCKHOLM

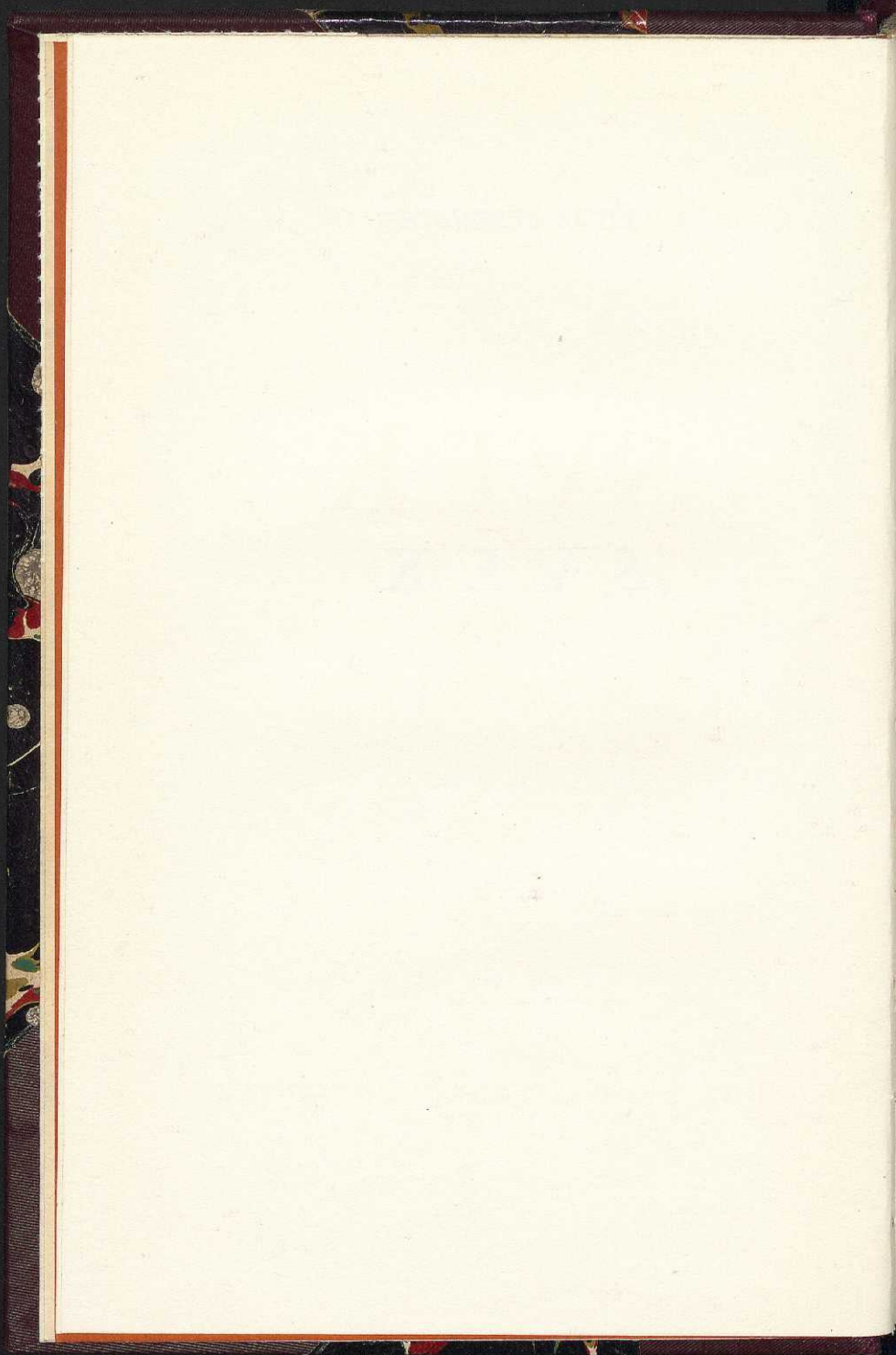

FRIDA STEENHOFF

S V E K

FRIDA STEENHOFF

SVEK

TRE VANVÖRDIGA AKTER OM VISS POLITIK

Hjältinnan i detta drama anser att man bör offra sig amoraliskt för sin familj lika väl som för sitt land. Ordstävvet «Right or wrong, my country» omsätter hon i praktiken till «Rätt eller orätt, min syster». Och frågar: Varför inte?

BJÖRCK & BÖRJESSON, STOCKHOLM

A. J. LINDGREN'S BOKTRYCKERI
BOKBINDERI OCH FALKÖPING
1933

PERSONER:

URBA, president i Volykay.

ELISABET, hans dotter.

MARYLI, konseljpresident.

TOMAS, livmedikus.

JOSUA LINSTRAND, ("Flying Don José") journalist.

JOANNA, uppapperska.

GENO, hennes syster, springflicka.

ALEX, chaufför hos Urba.

En tidningsförsäljare.

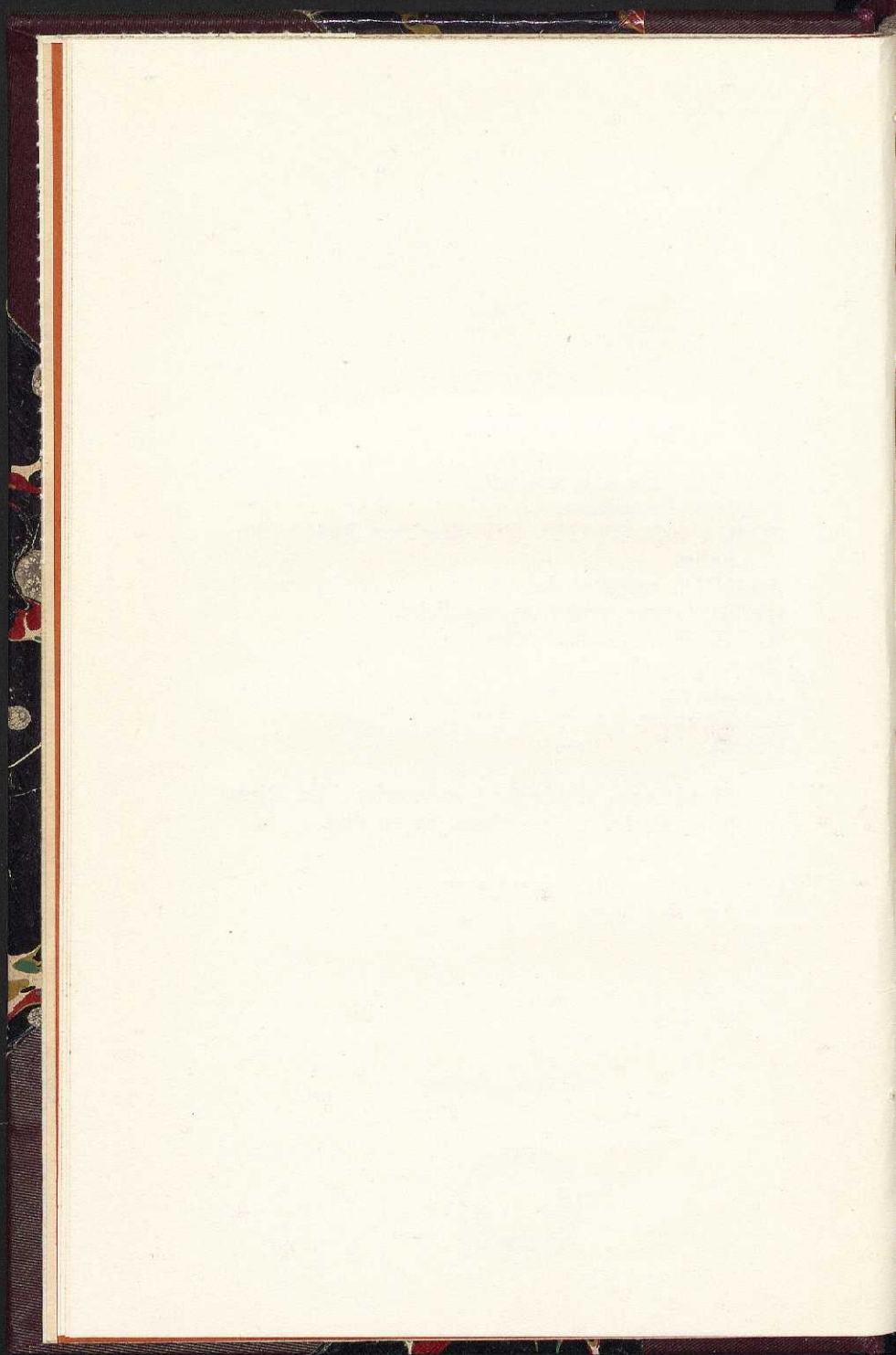
Detektiver.

Hotelltjänare.

Publik.

Handlingen försiggår i sanatoriet "La Rinascente" i Italien under loppet av en dag.

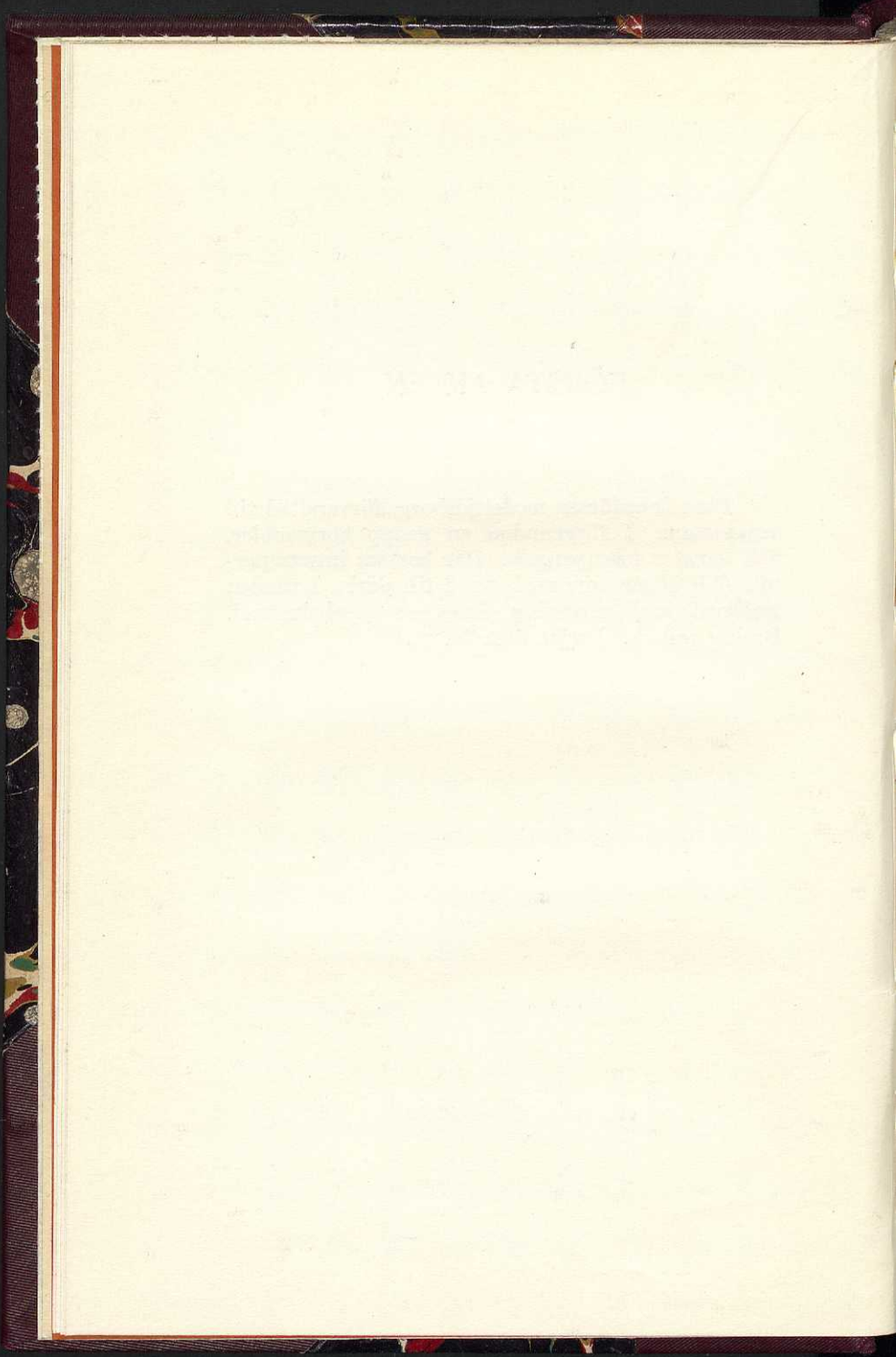

FÖRSTA AKTEN.

Plan framför en medeltidsborg, förvandlad till sanatorium. I förgrunden en grupp korgmöbler. Till vänster rosenpergola. Där bortom husets portal. Till höger mur med grind till park. I fonden småbord med servering längs en stenbalustrad. Brokig publik. Utsikt över havet.

(En tidningsförsäljare kommer från höger. Då han passerar korgmöblerna, upptäcker han på bordet en damväska i så kallad allmogestil, som han tydligen känner igen. Hastigt börjar han söka i sitt tidningsförråd efter ett visst blad, ur vilket han river en bit, som han smusslar in i väskan, sedan han först förvissat sig om att ingen ser honom. Därpå skyndar han sig bort åt fonden, skrikande ut sportnyheter. — Alex och Joanna komma från pergolan.)

ALEX.

Kanske ni har lust för den där bilturen i kväll, fröken Joanna?

JOANNA.

Tack, jag tror inte, jag kan.

ALEX.

Men ni sa ...? När ni var ledig nångång? Ni tror kanske, det är tjuvåkning? Visst inte. Jag har order att söka nya bilvägar. Nu har jag funnit en väldigt vacker en. Och det är månsken.

JOANNA.

Det är mycket vänligt av er, herr Alex. Men det går nog inte, tyvärr. Det är omöjligt att göra sig ledig så här mitt i högsäsongen. Alltid är det någon som ringer. Och om man då inte är till hands, blir det tråkigheter. Men tack än en gång, herr Alex!

ALEX, (djupt missräknad).

Ja då så ... Jag har väl missförstått ...
Ursäkta ... (Går in i sanatoriet.)

(Geno, som närmar sig från fonden, har uppfattat vad samtalet rört sig om.)

GENO, (förebrående).

Varför är du alltid så hög mot Alex?

JOANNA.

Jag tycker inte, jag nödvändigt behöver bli umgänge åt en chaufför.

GENO.

Presidentens bil är minsann inte att förakta!
— Du låter så arg? Har det hänt någe'?

JOANNA.

Jag är inte arg, men jag fick höra en sak där inne, så jag nästan tappade säskålen över doktor Tomas. — *Maryli* kommer hit.

GENO.

Vem är *Maryli*?

JOANNA.

Vet du vad som menas med en konseljpresident?

GENO, (nonchalant).

Det är han som bestämmer vilka som ska hängas!

JOANNA, (dystert).

Du vet inte hur rätt du säger. — Jag berättade dig aldrig vad jag tog mig för i Monte Carlo. Jag gick till en advokat och bad honom hjälpa oss få igen någon av våra egendomar. Det hade stått i tidningarna att Maryli börjat en försonlig politik. Adeln skulle få komma tillbaka. Advokaten skickade av en böneskrift. Förstår du nu att jag är orolig. Det är Maryli som styr. Allting hänger på hans nåd.

GENO, (uppspelt).

Vilken egendom skulle det kunna bli? Tänk om det blev *Kottlar!*

JOANNA.

Vi få minsann vara glada, om vi bara får igen en enda liten bondgård. — Hade pappa levat, skulle han säkert rätt oss att försöka komma oss upp igen. — Du får servera kaffet i dag. Jag går och lägger mig en stund. Jag kan verkligen inte hålla mig uppe. Aldrig har jag darrat så i knäna, fast jag varit med om så mycket. Jag hatar tänderna så jag kan inte tala ordentligt. Därför måste jag samla mina tankar en smula. Jag är inte ännu beredd att möta Maryli. (Ser på sitt armbandsur.) Han väntades klockan tolv. Nu är den fjorton. — Han kommer med aeroplan, fast det gör presidenten sjuk av oro. Urba är så nervsvag. Glöm inte att han ska ha sitt iskaffe som vanligt.

GENO.

Det kommer jag nog ihåg. För Don José sa, att presidenter behöver mycket is i magen.

JOANNA.

Det kommer han att kunna säga om *mig* också.
— Men hur ska man klokast bära sig åt med Maryli?

GENO.

Vi måste falla på knä. Han tycker nog om att man ligger i stoftet.

JOANNA.

Tror du, det är bästa sättet?

GENO.

Ack om vi riktigt kunde ställa oss in!

JOANNA, (lägt).

Det är inte lätt att ställa sig in hos sin fars . . . mördare. (Geno skriker till, Joanna tystar henne genast.) Säg det för all del aldrig! — Inte personligt, förstår du. Politiskt. Revolutionen och allt det där. Maryli rådde för det mesta. — Men vi får inte tänka på *det* nu. — Vi får ta det som ödet. — Om pappas parti segrat, hade nog Maryli varit borta. (Med en gest.) Presidenten tar alltid sitt kaffe här, när det är denna vinden. Glöm inte heller att torka av möblerna, innan du bär ut bric-kan. (Går in i sanatoriet.)

(Geno fortsätter till korgmöblerna. — I fonden köper José en tidning av försäljaren, vecklar upp den under gåendet och slår sig ned i förgrunden för att läsa.)

GENO.

Don José! Har ni hört att *Maryli* kommer?

JOSÉ.

Jag ser det här. Tidningen välkomnar honom.

GENO.

Verkligen? Joanna är så rädd för honom så hon skakar.

JOSÉ.

Det gör hon rätt i. Han är mycket farlig. Han fångar kvinnor med lasso.

GENO, (tvivlande).

Med lasso?

JOSÉ.

Inte bara kvinnor utan vem som helst. Han har tagit hela Volykay med lasso. När han galopperar förbi och vill ha något, vips är snaran om halsen. Gamle Urba släpar efter och är nästan strypt. Det är inte många som kan slinka undan. Så nog är det bäst, ni aktar er. — Jag känner till honom, jag.

GENO.

Å, det är utmärkt! Då kan ni säga oss hur vi ska ställa oss in.

JOSÉ.

Ställa er in? Vad tänker ni på!

GENO.

Vi helt enkelt *måste* ställa oss in.

JOSÉ.

Det får ni visst inte göra. Det vore detsamma som att förskriva er till djävulen.

GENO.

”Djävulen”? Vem är det?

JOSÉ, (med låtsad fasa).

Å, dessa nutidsbarn! Själva grunderna fattas!
— Vet ni kanske inte heller vem *Gud* är?

GENO.

Jo då! Det är den där, dom gör så mycket reklam för i kyrkorna. — Men vem är *djävulen*?

JOSÉ.

Han hindrade mig att sova, när jag var liten. Och jag svor att hämnas, när jag blev stor. — Min mamma sa, jag skulle känna igen honom på att han alltid hade till hands, i rätta stunden, den rätta frestelsen för den rätta personen.

GENO.

Menar ni, att om man vill ha något ...? O, då önskar jag att Maryli vore djävulen! Det är en sak, vi så vådligt gärna vill ha. Tänk om han kunde ge oss det? — Men ni skojar förstås ...

JOSÉ.

Numera kallar jag ”djävlar” ... Men det är detsamma ... Det är bara ett sätt att tala. *Gud* är det rätta och *djävulen* det onda, det är den inre meningen, det förstår ni väl, fröken Geno?

GENO.

Joanna försöker förklara sånt där för mig. Men hon har aldrig tid. Jag har inte gått i skola. Jag kan varken läsa eller skriva.

JOSÉ.

Synd att jag reser. Jag skulle annars lära er läsa och skriva. Det skulle gå fort med ert knepiga ingenium.

GENO, (långsamt).

Ska ni resa?

JOSÉ.

Till Egypten. Har just fått höra, att min båt passerar. Min tidnings egen båt ska snappa upp mig i förbifarten.

GENO.

Så nu är det slut med *det!* Att prata med *er!* Vad ska jag nu göra? (Börjar energiskt damma bordet med en flik av sin kjol. Gör en grimas åt väskan.) Så ful! (Hänger den på knoppen av en stol, där den mindre faller i ögonen.)

JOSÉ.

Det är fröken Urbas väska. En hedersgåva från en utställning av allmogeslöjd, efter vad hon berättat.

GENO, (föraktligt).

Det kan väl hända! Men ni må inte tro att *alla* tycker om Urbas! — Vi har haft hertigar och grevar här, som inte ville stanna under samma tak

Svek. 2

som folk, som gör revolutioner och avsätter dom kungliga.

JOSÉ, (leende).

Ni har agg mot Urbas, fröken Geno? *Jag* rår väl inte för det?

GENO.

Än sen ...? (Förebärende.) Ni tycker fröken Urba är vackrare än Joanna? *Nu*.

JOSÉ.

En annan genre.

GENO.

Men ni kom hit för Joannas skull. Ni följde efter oss från Monte Carlo. Då tyckte ni, Joanna var den vackraste av alla.

JOSÉ.

Ni är sårad å er systers vägnar?

GENO.

Man ska väl hålla på sitt eget.

JOSÉ.

Er syster ville inte veta av min beundran.

GENO.

Men fröken Urba vill veta av den?

JOSÉ.

Det har jag inte sagt. — Var ni glad, fröken Geno, att det inte blev *jag!*

GENO, (snusförnuftigt).

Ja, det var nog bäst som det gick. Ni är inte rik nog för Joanna. Hon har ju mig också att dras med. — Hon får avstå hälften av sina dricks här för min skull. Och ändå springer jag ärenden hela dagen. Det måste bli ett slut på eländet nån gång.

JOSÉ.

Var bara lugn. Er syster kommer att göra ett briljant parti. Hon är inte den som kastar bort sitt hjärta eller sin skönhet.

GENO.

Nej, varför skulle hon göra det? Man kan ju lika gärna ta en miljonär, när ändå alla karar är räckare. — Det är min erfarenhet.

JOSÉ.

Har ni erfarenhet ni, lilla flickan?

GENO, (med självkänsla).

Det vill jag lova. — Johanna säger, att jag inte ska tala om min erfarenhet, det är bara otäckt. Men varför ska det vara otäckt för *mig ensam*?

JOSÉ.

Också en synpunkt.

GENO.

Jag tycker, någon nytta ska man ha av det, man varit med om. Jag är praktisk, jag. Den nyttan att bräcka folk, som tror dom varit med om så mycket. Jag har kanske varit med om tusen

gångar värre. Tror ni mig inte? Jag har varit ute för *marodörer*.

JOSÉ.

Vad menar ni med *marodörer*?

GENO.

Äsch, det vet väl alla människor vad som menas med *marodörer*! — Vi var en gång där det var fullt av dem, överallt, överallt. Och kan ni tänka er, dom stal mig! — Efter en månad hittade Joanna igen mig på ett sjukhus. Doktorn påstod att det var ett under, att jag blev bra igen. Massor av minderåriga hade strukit med. Så nog vet jag, att karar är rackare. Dom är *marodörer* allihop.

(Tidningsförsäljaren återkommer från fonden och går ut till höger.)

GENO (utbrister).

Det är den där busen, som fröken Urba är så rädd för! Alex säger, det är för att han har en grön hatt. Den har kanske en gång *varit* grön. Inte tycker jag, han är värre än andra busar. Men dom har visst haft rövarband hemma hos Urbas, som gick i gröna hattar. Och som gjorde två attentat mot presidentens liv. Så nu går kanske fröken Urba och väntar på det tredje.

JOSÉ.

Inte så underligt då, om hon vore lite nervös.

GENO.

Busen frågade mig i morse efter presidentens

rum. Han ville väl tigga. Jag sa, att presidenten bodde i hela nedre våningen.

JOSÉ.

Man ska kanske inte ge upplysningar om presidenter i onödan?

GENO, (triumferande).

Det var ju ingen upplysning! Eftersom presidenten bor i gamla flygeln på andra sidan!

JOSÉ, (halvt leende).

Man får kanske inte heller säga osanningar i onödan? — Åtminstone fick man det inte i *min* barndom.

GENO, (ogenerat).

Jag narras så rysligt så. Det är det enda roliga jag har. Det är nästan som att leka. Ibland berättar jag för Joanna allt möjligt, som ingen har gjort och ingen har sagt. Och så slamsar jag upp mig själv, tills jag kiknar av skratt. — När man bara springer ärenden, hinner man ju aldrig skratta. (Ser åt höger, kväver ett rop.) Där är han! (Försvinner i en blink.)

(Maryli kommer genom grinden. Han stannar och ser sig omkring. Är klädd som flygare. Tar av sig skinnrock och huva. Företer en färgrik tavla i turkosblå sweater, som bjärt avsticker mot hans citrongula hy och sotsvarta hår. — Han småler nästan beständigt. Nalkas José med en forskande blick. José bockar sig.)

MARYLI.

Jag känner er. Är ni inte "Flying Don José"? (Förklarande.) Vad som rör sig i Urbas närhet,

måste jag ha reda på. Ni har också ingått i rapporterna. Ganska utförligt till på köpet.

JOSÉ.

Rapportörer kan misstaga sig, ers excellens.

MARYLI.

Idel fördelaktiga ting.

JOSÉ.

Felet är inte mitt, om ers excellens blivit förd bakom ljuset. Jag tvär mina händer.

MARYLI, (ser på sina fina, välvärdade händer).

Ja, det kan man aldrig göra för ofta.

JOSÉ, (tjänstaktigt).

Ers excellens längtar efter ett handfat? Tillåt mig visa vägen?

MARYLI, (sätter sig).

Nu ska vi först prata lite. Smutsen får vänta. Det är inte första gången. — Sitt! (José lyder.) Vilket plan använder ni helst?

JOSÉ.

Jag sätter aldrig min fot på något högre plan än jorden.

MARYLI, (skrattar).

Ni flyger inte! "Flying Don José" flyger inte! Det är bra! Det är utmärkt! — Svärmar ni kanske för missledande etiketter?

JOSÉ.

Jag tog den där signaturen, innan den egentligen kunde passera som falsk etikett. Jag är ingen ungdom, ers excellens. Det har hänt så mycket ... också i luften ... sedan jag första gången under-tecknade en tidningsartikel.

MARYLI.

Ni har rätt. Det är inte lång tid, vi flugit. Förr kallade man "flyga", när man begav sig hit och dit per tåg eller båt. — Men ni ger er ut för spanjor. Med era blå ögon och ljusa hår?

JOSÉ.

Mitt skriveri började i Sydamerika. Min chef ville att jag skulle ha en underskrift som infödingarna kunde läsa.

MARYLI.

Och ert verkliga namn?

JOSÉ.

Josua Linstrand. "Josua" fick jag av min mor, efter hennes hjälte i bibeln. Ers excellens minns den där, som nedlade fienden genom att blåsa i basun?

MARYLI.

Sympatiskt att vara uppkallad efter en så mild militarist. — Och vad ni är pietetsfull! Bara bära sin mors gåva i hjärtat. Där slits det minst. — Jag, min grobian, jag har armbågat fram min fars tatariska bondnamn så långt jag förmått. — *Jag* är också en hängiven pacifist. Jag stude-

rade flera är på ett seminarium och tänkte bli präst. Olyckligtvis slog jag om. Annars hade jag nu varit påve. Det är det högsta av allt. — Och ert fosterland?

JOSÉ.

Jag är från Sverige. Men betyder det något för ert excellens var man kommer ifrån?

MARYLI.

Inte alls. Jag är lite grek, lite turk, lite tatar, resten har jag inte reda på. Folk och raser spelar ingen roll för mig, *nationerna* är allt. — Om man inte har en ärvd nation, skaffar man sig en förvärvd. Volykay behövde mig, därför gjorde jag det till mitt eget land. — Och det behöver *er*. Jag vill att *ni* ska göra något för Volykay.

JOSÉ, (förvånad).

Jag?

MARYLI.

Ni är en *internationell* journalist, Don José. För er låter det så här: Sverige är min vagg, Paris min skola, New York mitt hotellrum, världen min verkstad. — Ni är därefter. Ni är för utsvävande, för konturlös. Man behöver sin egen nation, liksom sitt eget bankkonto. Annars förlorar man sin fast punkt i tillvaron. Ni svävar i luften, fast ni inte flyger, "Flying Don José"!

JOSÉ.

Ers excellens erbjuder mig en nation?

MARYLI.

Det är vad jag gör. (I en annan ton.) Men först måste vi upplara ett litet mellanhavande. (Tar fram ur sin plänbok ett par tidningsurklipp.) Ni har ju en lysande meritlista. (Försädligt.) Jo, ni är en ljus fågel, ni! Jag tog med mig några småbitar för att komma er att rodna. Om en tidningsman kan rodna?

JOSÉ, (söker skämta).

När det är klädsamt.

MARYLI.

Er penna är minst sagt impertinent.

JOSÉ.

Det är ju en slump, ers excellens, vilken penna man får. Min råkade en gång bli så att säga *antipolitisk*. Och gjorde en viss lycka. Jag menar ... ekonomiskt. Och så fastnade jag för det. — Det har ju inte minsta betydelse, vad som skrivs. Distraction för den som läser. I bästa fall. Levebröd för den som skriver.

MARYLI.

Distraction, ja ja ... Men inte alltid behaglig. Ni ironiserar över politiker på ett sätt som väl knappast kan kallas angenämt? Ätminstone kan *jag* inte kalla det så.

JOSÉ.

Jag vet mig aldrig ha skrivit om ers excellens.

MARYLI.

Då måtte ni ha dåligt minne? (Ämnar läsa.)
Jag ska uppliva ert minne.

JOSÉ, (håller för öronen).

Jag gruvar mig för dumma tidningsartiklar.

MARYLI, (viftar med urklippen).

Hör på i alla fall! Provbitar, hur statsmän blir behandlade, som räddat fosterlandet. Först det här: "Så mångtydiga proklamationer som Maryli borde alla skriva. Som kan tydas hur som helst, vad som än händer i morgon, och utnyttjas för alla eventualiteter." — Nu kommer något ändå finare: "Maryli är obildad som en åsna, härm-sjuk som en apa och glupsk som en haj. Han har inte mera principer än Falstaff och lika mycket intriger som Machiavelli. Han simmar som en ål och promenerar rätt upp mot de högsta kupoler som en vägglus. Han är sinnebilden av vår tids omätliga förfall." (Ser på José och njuter av hans förvirrade min.)

JOSÉ, (skrattar till en aning konstlat).

Jag nekar. Nekar in i bleka döden. — Min underskrift förfalskas inte så sällan.

MARYLI.

Då slipper ni de andra. (Låtsas söka en underskrift.) Här finns inget namn inunder, när jag ser närmare efter. Men jag ville alldeles minnas ... Det är likt ert sätt att skriva. Är det inte?

JOSÉ, (lättad).

Ers excellens är en stor skämtare.

MARYLI.

Jag är inte långsint. — Och jag är egentligen glad var gång folk får se att det finns tidningar som jag *inte* köpt. — Nu ska ni ta *Volykay* på spetsen av er penna. Jo, just det! Jag behöver er penna.

JOSÉ.

Min penna? Min "impertinenta" penna?

MARYLI.

Ni har naturligtvis undrat, varför jag är så hyggelig?

JOSÉ.

När man är föremål för välvilja, undrar man ju alltid, vad som ligger bakom.

MARYLI.

Ni ska bli min politiske agent. Jag har utvalt er, därför att ni är den siste, folk tror skriver för min räkning. Ni är mannen för mig. Vad bryr jag mig då om småsaker. — Ni ska få bra betalt. Jag kan bjuda överdådiga villkor. Mina resurser är, praktiskt taget, obegränsade.

JOSÉ.

Jag tvivlar inte alls på det.

MARYLI.

Då är det avgjort?

JOSÉ.

Så synd att jag måste resa. Jag är verkligen ledsen. Det låter frestande.

MARYLI.

Vad säger ni?

JOSÉ.

Det är verkligen frestande att gå i tjänst hos en så storslagen herre som ers excellens. Men jag måste till Egypten. Min tidning ...

MARYLI.

Strunta i er tidning!

JOSÉ.

Jag har just fått bud att båten passerar. Tidningens egen båt. Den ska hämta mig här och sätta av mig i Alexandria. — Har gjort upp om tre månaders vistelse i Egypten.

MARYLI.

Volykay är bättre än Egypten. Där finns numera ingen farao att tala om. Men i Volykay finns jag. Volykay är ett första rangens kulturland. Vi överglänsar Västeuropa på alla områden. Vi tävlar med Förenta Staterna.

JOSÉ, (ler tvivlande).

Det borde man kanske se.

MARYLI.

Åhå? — I min tjänst får ni inte skriva skeptiskt. Jag behöver entusiasm. Ni är naturligtvis

mäktig entusiasm ... när den betalas med entusiasm. — Det passar utmärkt, att ni är antipolitisk. Man slipper skriva mot sin övertygelse, när man inte har någon. Ni kan inte ha något emot monarkiens återinförande? Lika lite som mot dess avskaffande? Ni står *över* politiken, liksom Tomas.

OSÉ.

Men min tidning ...

MARYLI, (föraktligt).

Bry sig om att man narrar tidningar! När man vet hur många tidningarna narrar! Och jag betalar så mycket mera. Jag försäkrar er, det är ert livs stora chans. Ett tillfälle, som inte bjuds en journalist två gånger på århundradet.

(Tomas kommer hastigt från sanatoriet. Maryli skakar hand med honom, utan att resa sig, och drar honom ned i en stol bredvid sig.)

MARYLI.

Urba mår bra, hoppas jag?

TOMAS.

Han är bättre. Men varför kommer du och stör honom? Vi hade ju fått löfte på en hel månad?

MARYLI.

Gruffa inte nu! (Till Osé.) Tomas är som en gammal dadda. Maken till barnjungfru finns inte.

JOSÉ.

Maken till livmedikus finns nog inte. Presidenten håller på att bli en staty. Den ståtligaste jag sett.

MARYLI.

Det låter höra sig. En staty är just vad jag vill ha honom till. En levande staty. — Urbas hälsa är landets välfärd. Det är Urba som håller allting uppe. Det vill säga hans *namn*. Han gör inte längre någonting själv, men utan hans namn skulle vi drunkna allesammans. (Med en gäckande blick på José.) Om jag också kan "simma som en ål". Men jag har inte Urbas *gloria*. (Till Tomas.) Apropos gloria ... Jag har köpt Urba två charmanta hästar, riktiga juveler, som heter Viktor och Gloria. Jag kom över dem till rampris. Dom hade blivit stulna ur ett magnatstall.

TOMAS.

Men Urba har ju sin bil? Vad ska han med hästar? Han är ingen hästkarl som du.

MARYLI, (efter en kort paus).

Man far inte till kröningen i bil.

TOMAS, (ej märkbart förvånad).

Kröningen? Vi är således i alla fall *där* nu? Du är här som det "monarkistiska spöket"?

MARYLI.

Nu är det inget spöke längre, utan livs levande verklighet. Stunden är kommen. Urba måste bli kung. Efter en revolution söker sig floden på nytt

till den gamla flodbädden, det vill säga, de gamla, kända institutionerna. Kungatronen finns i vår historia sedan tusen år. Vi tog bort den för tidigt. Det misstaget måste vi nu reparera. Frågan blir till slut bara, *vem* som ska sitta på tronen. Jag vill att det ska vara Urba. Vägrar han ... ja då kommer den gamla familjen tillbaka och sätter sig där. Den gamla familjen är murken. Därför tänker jag inte tillåta Urba att vägra. Ett helt år har jag förberett Urba på hur det måste sluta, fast han inte velat höra på det örat. Nu är det i sista minuten. Vilken stund som helst kan det brinna i alla knutar. Vi får reaktionen över oss i en handvändning, om vi inte tar den vid hornen och lägger på den *våra* tömmar. — Tyvärr, Urba är inte bara gammal, han är också gammalmodig. Han hänger fast vid idéer från förra århundradet. Och han har dragit upp folket på spetsen av ett berg. Där fordrar han att det ska stå och balansera. Han ser inte att folket fått nog av den reformatoriska gymnastiken. Folket vill inte ha en massa nya reformer och paragrafer. Folket vill gå på sin mammas gata, i sina gamla vanor och minnen. Folket vill ha *romantik*. (Med en energisk gest.) Och nu ska det *få* romantik! (Tar fram en fotografi.) Är det likt?

TOMAS.

Fröken Joanna!

MARYLI, (till José).

Är det förskonat? Säg mig sanningen?

JOSÉ.

Hon har fått ett första skönhetspris i Monte Carlo.

MARYLI.

Onödigt! En så förnäm dam. Fast hon går här och bär brickor. Sådant är livet nu för tiden. Joanna Rovere är dotter till Joan Rovere, vår förre finansminister. Vår störste magnat. Han dog på sin post, när han vägrade lämna ut statskassan. — Det finns också en yngre syster, Genoveva.

TOMAS.

Kallas här för Geno. En liten slyna.

MARYLI.

Henne skickar vi i kloster.

TOMAS.

Men du har ju avskaffat klostren?

MARYLI.

Man har dem lyckligtvis kvar på andra håll. — Jag fick brev från en advokat i Monte Carlo som sa sig ha hört omtalas mitt försonliga sinne-
lag mot våra emigranter. Han anhöll på fröknarna Roveres vägnar, att dom skulle återfå något av sina familjegods, helst stamgodset Kottlar. Jag lät forska i familjen Roveres annaler. Det är en sidogren av den berömda italienska slakten della Rovere, en bastardlinje, men det gör ingenting, när den är så gammal. Det var en hertiginna i Kyrkostatén, som på 1300-talet smusslade undan en son i Volykay. Hon hade omdöme nog att skicka med

honom sitt hjärta i form av sina skatter. Med en så god start blev sidogrenen snart mäktiga rik. Begåvning saknades inte heller. Och nu är det bara de här två systrarna kvar. Så jag får inga anhöriga och dras med. Det är en viktig punkt. — Joanna är i alla avseenden ett fynd. Urba måste ha en drottning, hur ska det annars bli en dynasti? Jag är storbelåten att ha fått tag i den blivande drottningen. Om hundra år ska namnet Urba smälla lika högt som ... Windsor.

TOMAS, (kritiskt).

Det är inte sagt man får en dynasti, därför att man får en drottning.

MARYLI.

Vi ska leva på den förhoppningen tills vidare. Går den i kvav, ja, då finns det utvägar. — Jag vet av både Europas och Asiens historia, att det är statsmännens plikt att anskaffa tronföljare.

JOSÉ.

Lugnt för statsmännen att veta att deras plikter inte har några gränser.

MARYLI.

Jag är halvasiat. Därför talar jag naturligt om naturliga ting. I Asien har dynastierna gått tillbaka till förhistorisk tid. Varför? Jo, tack vare systemet med ersättande faderskap, när det behövs.

(José utbyter en blick med Tomas.)

Svek. 3

(Geno kommer från sanatoriet med en bricka. Inför Marylis forskande granskning är hon nära att tappa brickan, men lyckas få den på bordet.)

MARYLI.

Er känner jag igen på er syster, lilla comtesse Geneveva Rovere. (Tystnad.) Goddag säger man väl?

GENO.

Goddag.

MARYLI.

Ja, här är jag nu! (Paus.) Ni tycks inte ha reda på nånting?

GENO.

Nä-ä ...

MARYLI.

Vad är det ni inte har reda på?

GENO.

Om man ska få hjälp? (Tar sig ofrivilligt om halsen.) Eller om man ska infångas?

MARYLI.

Ni var mig en rolig en. — Gå efter er syster! Henne är det väl mer besked med?

GENO.

Hon kan inte komma nu genast.

MARYLI.

Åjo. Om hon får veta att det är Maryli.

GENO.

Nej, just därför. Hon är lite svag i bena ...
Hon kan inte falla på knä nu med detsamma. Hon
måste samla sina tankar först.

MARYLI.

Falla på knä? Det ska hon få göra sedan för
presidenten. Hela livet om hon har lust.

GENO, (lystrar. Hoppas till av glädje).

Tack så mycket!

MARYLI.

Säg er syster att jag beviljar henne privilegiet
att få vila sina ben ännu en stund. Och samla sina
tankar. Hoppas hon har några att samla. — Det
är väl rimligt att jag talar först med presidenten.

(Geno rusar in i sanatoriet.)

MARYLI.

En liten lustig slyna. — Den italienska typen
har stannat kvar.

TOMAS, (oroligt).

Men gå nu för all del inte och kasta över Urba
allt det här på en gång! Godset, kronan, drott-
ningen, dynastien! Det vore mer än nog för att
få hans hjärta att stanna. Gör du det, svarar jag
inte för följderna.

MARYLI.

Piano, pianissimo. Du kan vara lugn. Jag har
tre månader på mig före nyvalen. Nu är det bara

frågan om godset. Jag vågade inte skriva. Svaret hade blivit *nej*. Jag måste komma personligen.

TOMAS.

Kom ihåg, att jag varnat dig.

MARYLI.

Var gång jag har något att genomdriva gör du Urba så svag, så svag. Det är mycket förtjänstfullt från synpunkten av livmedikus. Men jag känner taktiken nu, den är förkyld. (Sorglöst.) Såna där gamla nevrasteniker lever i oändlighet! — — Naturligtvis får du ge honom bedövningsmedel så att han inte skriker för mycket. (Till José.) Han skrek "Leve republiken" på alla folkmöten i sin ungdom. Då känns det kanske som en kullerbytta.

JOSÉ.

Svårt för statyer att göra kullerbyttor.

MARYLI, (till Tomas).

Skada att din nya uppfinning inte är färdig än!

TOMAS.

Ingen kan beklaga det mera än jag.

JOSÉ.

Törs man fråga vad det är för uppfinning?

MARYLI.

En epokgörande upptäckt. Tomas har kommit ett nytt bedövningsmedel på spåren. Ett fullkom-

ligt oskadligt narkotikum. Volykay är landet som går i täten för produktion av narkotika. Vår odling för det ändamålet upptar en areal så stor som halva Tyskland. Vi tar in flera miljar- der om året på den posten. Folk är ju som galna efter bedövning nu för tiden!

TOMAS.

Får dom inte lindring genom vetenskapen ... inte lär dom få det genom politiken!

JOSÉ, (bockar sig för Tomas).

Vilken gåva till mänskligheten! Himlen på jorden.

MARYLLI.

Vilken gåva till stackars syndare. I framtiden ska ingen Lady Macbeth behöva vrida sina händer. Eller någon Judas Iskariot gå och hänga sig. Inga obehag, ingen ångest vidare.

JOSÉ.

Naturligtvis inte. Om varje olustkänsla blir borteliminerad.

TOMAS.

Ju mer vi utvecklas, dess känsligare blir vi. Och dess mer kommer vi att lida. Vetenskapen måste naturligtvis uppfinna medel att neutralisera allt detta ökade lidande. Det är *det* vi mest går och väntar på.

MARYLLI.

Jag kommer att grunda ett institut med an-

ledning av den storartade upptäckten. Institutet skall jag donera till upptäckaren. Det ska ägnas åt vidare forskning på bedövningsmedlens område. — Det har jag lovat dig länge, Tomas. Men när man är upp över öronen i politiska konflikter ... (Springer upp från sin plats.) Hör Tomas! Vad säger du om jag sätter ditt institut på fötter med detsamma?

TOMAS, (liksom träffad av blixten.)

Maryli ... (Stiger upp.)

MARYLI.

Hur mycket behöver du? Men det är likgiltigt! Du får så mycket du vill ha! (Skrattar.) Du kan ta det som mutor. För var dag Urba lever. Aktningsvärda mutor, skulle jag tro?

TOMAS, (trycker i djup rörelse Marylis hand).

Du gör mig till en lycklig man för livet, Maryli. Jag tackar dig. Med vilken glädje ska jag inte ägna mig åt mina forskningar!

MARYLI.

Tror du inte, jag länge insett att du är ett snille. Endast snillen är rastlösa i att förverkliga sina mål. I årtal har jag följt dina intensiva försök att fullkomna bedövningsterapin. Det var inte igår du började ditt jobb. Hur levde ni inte i era framtidsdrömmar, du och Urba, i ert lilla kyffe i Quartier Latin! Ni två, ni gick med era idéer, när andra gick med flikor. — Ack, de unga snillenas ensamma vandringar i Paris! Hur många av dem får väl någonsin sina snillefoster förverk-

ligade? — Hur många av dem möter en Maryli? — Urba fick försprång. Du har fått vänta. Nu är det din tur. (Omfamnar Tomas. Skjuter honom sedan åt vänster.) Gå nu och se om jag kan träffa Urba!

(Tomas går in i sanatoriet.)

(Maryli tänder sin pipa från en sticka som José räcker honom.)

MARYLI.

Tomas har kommit något märkligt på spåren. (Rycker på axlarna.) Men om han ska lyckas i sina försök, det blir en annan sak. — Folk tror allting kan fås för pengar! Folk är dumma! Jag vet att Tomas skulle vårda Urba lika omsorgsfullt utan ett öres betalning. Tomas är en ädel man och en idealisk specialist. Han intresserar sig bara för sina egna idéer — och för Urba. (Ändrar röstten.) Nu ska jag erbjuda *er* något som ska göra *er* också till en lycklig man för livet: *Elisabet*.

JOSÉ, (rycker till.)

Ers Excellens ...!

MARYLI.

Jag har reda på alltsammans. Hon älskar er.

JOSÉ.

Ers excellens misstär sig.

MARYLI.

Naturligtvis älskar hon er. Ni vet det själv. Var ingen hycklare! Bekänn!

JOSÉ.

Det är absolut ett misstag. Jag har inte minsta utsikter.

MARYLI.

Ni har utsikter. Nu gäller det endast att spela sina kort med förstånd. Ni har gått här och drivit i fjorton dagar. Hur har ni använt tiden? Har ni friat och fått nej? Ut med språket bara!

JOSÉ.

Nej. Det vill säga ... Jag har inte gjort annat den sista veckan. Men *indirekt*.

MARYLI.

Indirekt? Vad tjänar det till att fria indirekt? Var god och skynda er direkt! Jag har bråttom. Denna gång vill jag slå två flugor i en smäll: Erövra er, och bli av med Elisabet. (I en anklagande ton.) Ni anar inte vad den flickan gör mig för bekymmer. Hon är en rebell. En förräderska. Men jag kan ju inte bura in presidentens dotter.

JOSÉ.

På vad sätt är hon förräderska? Stämplar hon?

MARYLI.

I sina tankar. Hon säger ingenting, men hon tänker.

JOSÉ.

En ung flickas tysta tankar kan väl inte vara så farliga — i politik?

MARYLI.

Jo i det här särskilda fallet. Hon är sin fars dotter. Urba tycks känna vad Elisabet tänker. Hon behöver inte yttra ett ord, bara se på honom. Genast blir han envisare och omedgörligare. Jag har märkt det mer än en gång minsann!

JOSÉ.

Det är sympatiens förstärkande makt, ers excellens.

MARYLI.

Tomas kallar det hemlighetsfull fysikokemi. Som förtätar atmosfären, så min vilja får arbeta sig fram genom ett trögare medium. Men jag har inte tid med sånt där! Jag har att bära hela ansvaret och måste ha hela makten. Det är därför jag tvingas göra mig av med Elisabet. — Ni är förvånad att jag talar så uppriktigt. Ja, ni är häpen över vad jag säger.

JOSÉ.

Inte över *vad* ers excellens säger. Men över att ers excellens säger det till *mig*.

MARYLI.

Men ni är ju den, jag måste säga det till! — För övrigt, ju äldre man blir, dess öppenjärtigare blir man. Jag har inte farligare motståndare än dem, som bara förstår mig till hälften. Jag hoppas att *ni* ska förstå mig helt och hållet. — Det skulle varit lätt att få Elisabet bortgift, om hon själv haft lust. Men det har hon inte haft. Hon påstår att hon inte kan glömma sin fästman. Han

blev skjuten i en kravall. Men honom har hon sörjt alldeles för länge. Nu får det vara punkt och slut. Jag har haft ett oändligt tålmod med den där fästmannens minne. Och jag har genomskådat att hennes sorg bara är en sköld som hon sätter upp mot mig för att slippa gå in på mina förslag. Det är så bekvämt att ha en död fästman som en glasvägg omkring sig, när man vill vara i fred. Å den lilla räven! Elisabet är en gås i politik men naturligtvis en räv i annat, som alla kvinnor. För övrigt en förtjusande flicka. Alla män jag föreslagit har hon utan vidare vänt ryggen. Ni är den ende man hon intresserat sig för sedan det tragiska ungdomstycket. Det är inget tvivel om den saken. Jag låter ju spionera på henne för att gripa första tillfälle till befrielse. Hennes blivande make är sannerligen att gratulera. Som prinsessa får hon apanage till dödar. Hon är ett utmärkt parti. — Men ni måste fria! Kan ni inte konsten att fria genom en glasvägg, måste ni lära er den. Volykays framtid står på spel. Ett sidoinflytande över Urba i sista minuten ... och min restauration slår slint. Därför *måste* jag bli av med Elisabet. Hon innebär en risk som är alltför stor. (Med en gest åt naturen.) Här är ju så stämningsfullt under Italiens himmel. Själva luften andas kärlek. Gör er oemotståndlig! Låt inte lyckan gå er ur händerna!

JOSÉ.

Vår lycka beror tyvärr ofta av den ... som inte vill dela den.

(Elisabet kommer från fonden. Maryli går emot henne och kysser hennes hand.)

MARYLI.

Förtjust att se min nådiga så frisk och vacker!

ELISABET.

Det står väl bra till hemma?

MARYLI.

Landet saknar sin strålande stjärna!

ELISABET.

Är allting lugnt nu?

MARYLI.

Jag arbetar alltid för lugn. Och lyckas så småningom. — Ni trivs här utmärkt, har jag hört?

ELISABET.

Ja. Men de sista dagarna har jag varit rädd.

MARYLI.

Den modiga Elisabet? Vad vill det säga?

ELISABET.

För en tidningsförsäljare som stirrar på mig så besynnerligt.

MARYLI.

Har ni inte tagit reda på gymnaren, Don José?

JOSÉ.

Jag har tyvärr inte fått höra ett ord om saken.

ELISABET.

Jag har bara sagt det till Tomas. Han ringde till poliskommissarien nere i stan. Men *han* försäkrade att här inte funnits några tvetydiga personer i trakten på år och dag. — Tomas bad i alla fall deketiverna ha ett öga på mannen.

MARYLI.

Dom gör sitt bästa, det kan ni vara lugn för. — Karl'n stirrar på er av beundran, Elisabet.

ELISABET.

Fanatisk beundran i så fall. — Jag är en stackare så länge jag vet att pappa har fiender. 'De gröna' ...

MARYLI.

De gröna frikåreerna existerar inte längre. Urbas nuvarande motståndare använder helt andra metoder. Attentatens tid är förbi hos oss. Och kommer aldrig igen.

ELISABET.

Om det vore så väl! (Upptäcker sin väska.) Där har jag glömt min väska! Vad jag är slarvig! (Öppnar väskan. Finner papperet.) Vad är det? (Läser tyst. Sedan.) Så avskyvärt! De nedrigaste anklagelser mot pappa! Att han skulle begått ett skamligt svek! (Räcker upprörd tidningsbiten till Maryli.)

MARYLI.

Det trycks så mycket oförskämtheter. (ögnar igenom lappen.) Tydligen rivet ur något tarvligt blad. Fraser från något möte. Inte ska ni bry er om det. (Skrynklar ihop papperet och kastar det på marken.)

(José tar upp lappen och stoppar den på sig.)

ELISABET.

Hur kan pappa vara så misskänd? Och vem har stoppat in lappen i min väska? Det är nog den där tidningsförsäljaren! Jag hade således rätt. Han är en fiende.

MARYLI.

Vi ska nog ta reda på vem det är. Men lägg det inte på sinnet! — Vi får allvarligare saker att tänka på.

ELISABET.

Vad menar ni, Maryli? Är nånting i görningen?

MARYLI.

I sinom tid får ni veta allt. (Ändrar ton.) Men nu måste Urba vakna! Annars blir jag ogemytlig. (Ser åt vänster.) Där kommer han äntligen!

(Urba och Tomas synas i portalen. Urba gör intryck av värdighet och resignation. Maryli skyndar emot honom, omfamnar och kysser honom. De samtala några ögonblick utom hörhäll.)

ELISABET.

Som vanligt får jag ingenting veta. Maryli behandlar mig som luft. Nej, inte ens det, som en ... luftgrop! — Är han inte ryslig?

JOSÉ.

Inte så ful som jag trodde.

ELISABET, (ger honom en förvånad blick.)

Inte? — Men hans evigt falska leende? Folk tror att en diktator måste vara barsk. Därför småler Maryli jämt. För att inbilla folk att han *inte* är diktator. Han är bedräglig i allt. Han är en lögnare.

JOSÉ.

Ni får trösta er med att var lögnare till slut möter någon som ljuger ändå bättre än han själv.

ELISABET.

Det är ingen tröst för mig.

JOSÉ.

Kanske han märkt att Volykay behöver en del lögner?

ELISABET.

Ni försvarar honom?

JOSÉ.

Jag beklagar honom. Att styra ett stort och bråkigt rike måtte vara det tråkigaste en människa kan ta sig till.

ELISABET.

Det tyckte han väl inte? Eftersom han tog för sig Volykay?

JOSÉ.

Det var kanske tur för Volykay, det.

ELISABET.

Så där talade ni inte i morse?

JOSÉ.

Man utvecklas.

ELISABET.

Hastigt!

JOSÉ.

Mycket hastigt ... när det är fördelaktigt.

ELISABET.

Att han skulle dupera *er* så snart!

JOSÉ.

Jag är ju bara ett rovdjur.

ELISABET.

Ett rovdjur? *Ni*?

JOSÉ.

Jag gör aldrig annat än går på rov. Jag jagar.

ELISABET.

Vad jagar ni?

JOSÉ.

Fördelar. Aldrig annat än fördelar. Det är min enda sysselsättning.

ELISABET.

Var det därför ni lämnade ert fosterland. För att jaga bättre?

JOSÉ.

Ja visst. För att utvidga mina jaktmarker.

ELISABET.

Människan känner inte sig själv. Hon är bättre än hon vet. (Leende.) Också *ni*.

JOSÉ.

Tusen tack!

ELISABET.

Vi har haft svåra tider i Volykay, terror, inbördeskrig, hungersnöd. Mitt i alla rysligheterna avslöjade sig individer som hjältar. Ögonblicket förut hade dom ingen aning om hjältemod. — I kritiska stunder kan komma, man vet inte varifrån, en impuls, ett högre förnuft, eller vad ni vill kalla det, som tar ledningen. Det är en gåta. Det är också en tröst. — Jag lär mina elever att inte tänka lågt om sig själva.

JOSÉ, (förvånad).

Är ni lärarinna?

ELISABET.

Ja, i en folkskola.

JOSÉ.

Presidentens dotter!

ELISABET.

Trodde ni jag gjorde ingenting?

JOSÉ.

Jag trodde ni ... 'representerade'.

ELISABET.

'Representerade'? Vad är det för något?

JOSÉ.

Har inte Maryli upplyst er om det? Då gör han det snart. Jag vill inte gå honom i förväg. — Törs jag fråga i vilka ämnen ni undervisar, fröken Urba?

ELISABET.

I historia och geografi.

JOSÉ.

Ni borde lära era elever att se historien som en ram.

ELISABET.

En ram? Kring vad?

JOSÉ.

Kring sig själva. — Det slutar vi alltid med. Men ni är så ung ännu.

(Alex kommer från sanatoriet med en ulster, som han bär ut i en av fätöljerna. Återvänder. Urba, Maryli och

Tomas närma sig. Urba tar plats i fåtöljen med ulstern. Han ger Elisabet en klapp på kinden i förbifarten. Hon börjar servera kaffe.)

MARYLI, (varsamt som till ett sjukt barn).
Har du tänkt över mitt brev?

URBA, (i en ton av svag och retlig opposition).
Jag tycker inte om idén att adelns gods går tillbaka. Du vet att principen om jorden sitter hårt hos mig. Att restituera nu! När staten äntligen kommit över godsen! Det blir ett farligt prejudikat.

MARYLI.

Det är naturligtvis inte min mening att jäkta dig. Du ska inte underteckna, förrän du är fullt enig med dig själv. — Detta isolerade fall blir inget prejudikat. Det är en länk i mina planer.

URBA, (vänder sig till Elisabet).

Du ska bli förvånad att höra vilka det är som passar upp på oss. Joanna och Geno är våra landsmaninnor.

ELISABET.

Joanna och Geno? Från Volykay?

URBA.

Dom heter Rovere.

MARYLI.

Stackars ensamma landsflyktingar.

ELISABET, (deltagande).

Då måste vi göra något för dem!

MARYLI.

Vill ni hjälpa mig med det?

ELISABET, (undvikande).

Vilket egendomligt sammanträffande?

MARYLI.

Som torde få märkliga följder.

(Tidningsförsäljaren kommer från höger. Han är skuggad av två detektiver, som söka övertala honom att ej gå in genom grinden. Men mannen får syn på presidenten och blir vild. Han rusar fram och höjer en revolver. José, som hållit ögonen på honom från början, skyndar i skottlinjen men en detektiv slår vapnet ur handen på mannen som tvärvänder, springer mot fonden och hoppar över balustraden. José förföljer honom, likaså detektiverna samt många av publiken.)

ELISABET, (uppskakad, faller sin far om halsen).

Pappa! Pappa! Så väl! Så väl! (Vilar länge sitt huvud mot hans bröst.)

URBA.

Om du nu ville ta det lika lugnt som jag.
(Stryker hennes huvud.)

MARYLI, (till Urba).

Tillåt mig lyekönska dig, oss och landet!

TOMAS, (undersöker Urbas puls).

Utmärkt! Den vanliga hastigheten. — Rädd är du då aldrig.

MARYLI.

Modig som en staty. (Tar upp revolvern.)
Åtta skott. Vilken tur du har! Det är tredje gån-
gen du undkommit oskadd.

URBA.

Nu talar vi inte mera om det här. (Med en
försynt gest åt Elisabets håll.) Så hon glömmet det
så fort som möjligt.

(Publiken vid balustraden följer med intensiv spänning
jakten utför slutningen. Så på en gång blir det avspän-
ning i deras uppmärksamhet. Man förstår att jakten är
slut.)

MARYLI.

Minsann! Boven är redan infångad!

(Publiken vänder sig mot Urba, viftande och hyllande.
Urba tackar med upprepade bugningar. Han går med Eli-
sabet åt vänster. Snart äro de omgivna av entusiastiskt
gratulerande människor.)

(Maryli kvarhåller Tomas.)

MARYLI, (strålände av iver).

I kväll bjuder jag alla på middag! Räddnin-
gen måste firas! — Och nu talar vi så mycket
som möjligt om det här. Ett så lyckat attentat får
man inte vansköta. Först ett extrablåd om dådet.
Det ska handla om legitimisternas avslöjade intri-
ger. Och sen en ordentlig kampanj. Inte spridd
över tre månader. Nej, intensiv, på tre dagar.
En riktig stormvind, om du också gruffar aldrig
så. Nu har jag fått mitt tillfälle.

TOMAS, (uppskrämd).

Du har lovat att vara mycket försiktig ...

MARYLI.

Naturligtvis. Men piano pianissimo duger inte längre. Inom tre timmar måste Urba vara enig med mig om alla detaljerna.

TOMAS, (häftigt).

Tre timmar! Du är galen!

MARYLI, (befallande).

Ingen opposition. Jag har inte tid med det. Vi får sedan tala vidare om saken. (Skjuter Tomas åt vänster.) Gå nu och se efter Urba. Så dom inte kramar ihjäl honom.

(Utom sig av oro ser Tomas på Maryli. Går därpå bort åt vänster.)

(José återkommer från fonden.)

MARYLI, (förebärande.)

Det var det här *ni* skulle gjort!

JOSÉ.

Ingenting hellre, ers excellens.

MARYLI.

Vi ska *låtsas*, det var ni! (Häftig opposition från José.) Nå, så ska ni slippa äran. Ni får *ändå* Volykays finaste stjärna i briljanter. (Höjer handen.) Men kom ihåg! *Den* stjärnan är statsgendom. Med min hjälp får ni henne, utan min

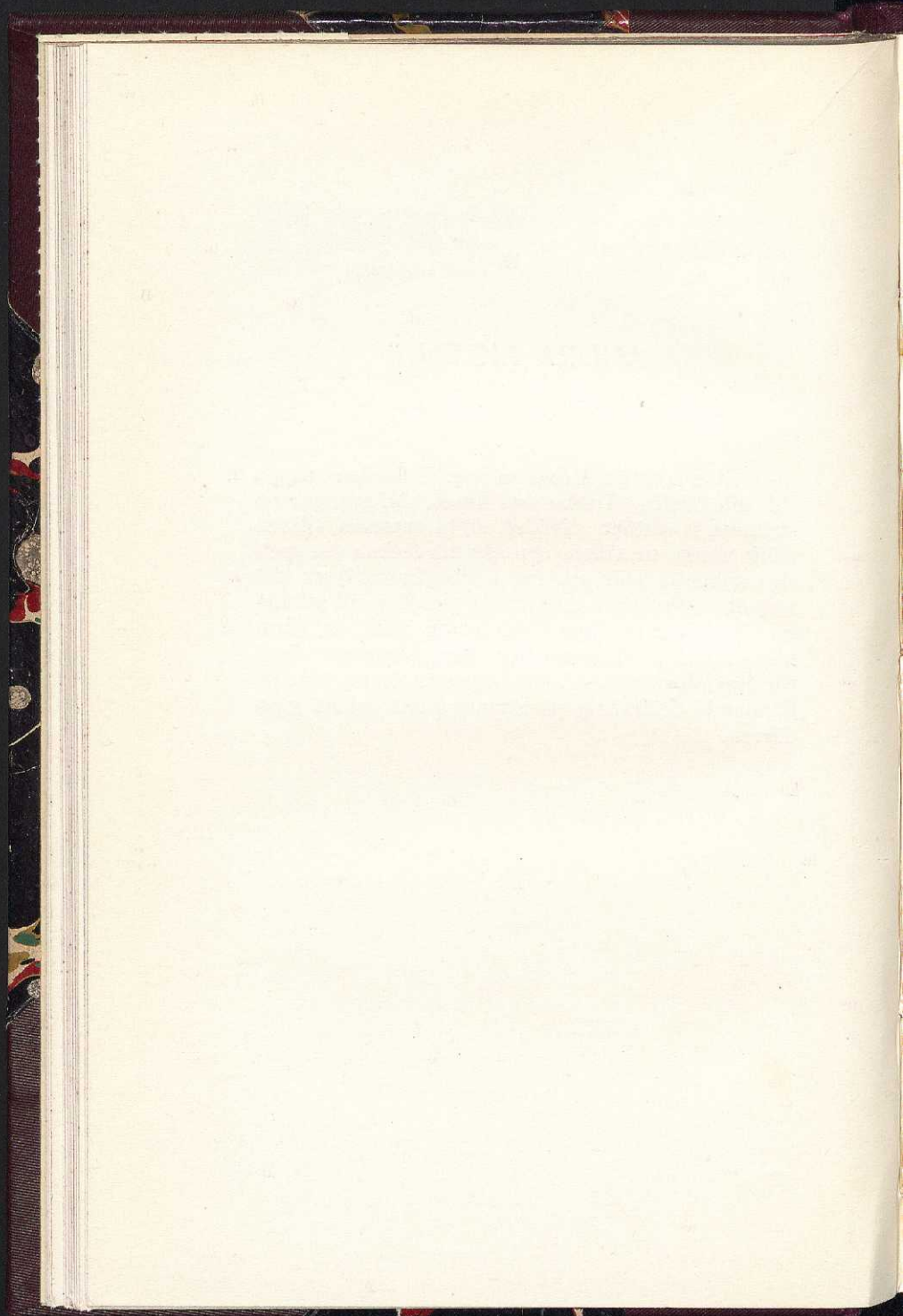
hjälp får ni henne aldrig. — Vi ska tala vidare om det här. Nu måste jag först leda hyllningarna ... (Skyndar bort åt vänster.)

RIDÅ.

ANDRA AKTEN.

Altan utanför Urbas salong. I fonden trappa till trädgården. Därbortom havet. Månen gör en strimma i vattnet. Träden flyta samman till en mörk massa, ur vilken cypresserna teekna sin spetsiga silhuett. Här och var i trädgården lyser vitt av marmorskulptur. Åt vänster glasdörr till salongen. Åt höger en liten ålderdomlig grind av järn, nästan dold av slingerväxter. Den avstänger vägen till huvudbyggnaden, som skymtar bland träden. Strålände eklärering på altanen samt bakom glasdörren.

(Joanna och Maryli sitta vid balustraden till höger. Han visar henne en fotografi av två hästar.)

MARYLI.

Fina djur skulle jag tro?

JOANNA, (behärskar en plötslig sinnesrörelse).

Utsökta ...

MARYLI, (stoppar fotografien i ett konvolut, som han lägger på balustraden).

Dom är en gåva till Urba. — Jag är hästvän. Kanske för att mina förfäder uppfödde rashästar på stepperna. — Och det är kanske därför jag tycker om adel.

JOANNA.

Ers excellens avskyr inte aristokrater?

MARYLI.

Jag tycker om skönhet. Vid en revolution är skönheten det första som försvinner och det sista som kommer igen. Adeln försvann. Våra bönder är förträffliga, men fula. — Det var klokt av advokaten att skicka mig ert porträtt. Det påskyndade saken.

JOANNA.

Det gjorde han alldeles på eget bevåg.

MARYLI, (småleende).

Givetvis.

JOANNA.

Jag försäkrar ... Jag har inte vetat att det var skickat till ers excellens.

MARYLI.

Hur som helst ... Det gjordes i en lycklig stund. Hädanefter kan ni ta livet lätt, grevinna! Lyckan ler mot er.

JOANNA.

Det vore en stor vinst om jag kunde ta livet lätt.

MARYLI.

Det ska *jag* lära er.

JOANNA.

Ers excellens överhopar mig med godhet.

MARYLI.

Ni anar ännu inte till vilken grad. *Godset* är bara början.

JOANNA, (rycker till, behärskar sig.)

Hur ska jag förstå ...

MARYLI.

Har ni klokhet till övers ... även för revolutioner?

JOANNA.

Jag hoppas det.

MARYLI.

Förstår ni politik?

JOANNA, (undfallande).

Ers excellens politik är visserligen för mig mycket svår att förstå. Men jag vill gärna ...

MARYLI.

Med ett gott huvud ... (Uppmuntrande.) Det är jag säker på ni har. Er far hade ett förbannat gott huvud. — Och med *mig* som lärare ... (Räcker fram sin hand.) Nå, ska vi två bli vänner?

JOANNA, (lägger sin hand i hans.)

Tack.

MARYLI.

Slutet gott, allting gott. — Ni är klok, det ångrar man aldrig. — Ni är säkert lika förnuftig som ni är skön.

JOANNA.

Jag har bara den klokhet, som kallas tacksamhet.

MARYLI.

Nobless från topp till tå. — Fernissan är äkta.

JOANNA, (långsamt).

Bara det inte är fernissa alltigenom?

MARYLI.

Alltigenom?

JOANNA.

Det känns så för närvarande. Det förstår ers excellens nog? Ni nämnde min far ...

MARYLI.

Jag var en av hans uppriktigaste beundrare!

JOANNA.

Och ändå ... Om vi två blir vänner ... Då har man väl inte så mycket känsla kvar inom-bords? — Jag är van att tänka mig er och president Urba som ... som min fars banemän. (Hastigt.) Inte personligt, naturligtvis! Politiskt!

MARYLI.

Så mycket viktigare att vi två blir försonade. — Kvinnor är till för att stifta fred mellan manliga motståndare. Tänk hur många prinsessor som gift sig för att ena stridande klasser. Er far ska få upprättelse genom sin dotter. Det ska avväpna aristokraternas liga. — Dessutom, politiska banemän, det är inga banemän. Vi har bara varit försynens redskap, Urba och jag. Jag kan försäkra er, det finns inte många manliga händer i dessa tider, som är så rena från blod som Urbas och mina. *Jag* har aldrig hanterat vapen. Det säger jag inte som självberöm. En man bör också kunna vara soldat. Men jag har aldrig haft tid att slåss. Jag har måst rädda landet med min intelligens. Och det är det jag alltjämt håller på med. — Försoningspolitiken är *min* idé. Min humana statskonst kommer att på ett alldeles särskilt sätt intressera er.

JOANNA.

Allt blir intressant ... bara man fördjupar sig i det.

MARYLI.

Ni kan resonera så en karl som jag ids höra

på... Sådant händer mig inte alla dagar med kvinnor... Ni kommer att inse förtjänsterna i vår nya regim, fast den brutit med den gamla. Vår värld måste krossa er värld. Det var oundvikligt. Det var den eviga omsättningen. — Som innebär en viss rättvisa.

JOANNA.

För vilka? Ett litet fåtal? — Mängden har det precis som förut. Kanske sämre.

MARYLI.

Om också inte rättvisa, så rimlighet. — När man som ni varit rik ett halvt dussin sekler, är det rimligt att man en gång blir fattig. — Men jag bedyrar, jag är förtjust att er fattigdom blev så kort.

JOANNA.

Jag är ännu mera förtjust. Fattigdom är inte min sak.

MARYLI, (med en tragi-komisk suck).

Det är det enda vi fruktar ... sedan vi inte längre tror på helvetet. Men det är inte bra. Det är nyttigare för folkkaraktären att frukta helvetet än fattigdomen.

JOANNA, (ler svagt).

Men vore det inte svårt ... till och med för ers excellens ... att återinföra helvetet?

MARYLI, (skrattar).

Jag medger att det är lättare att återinföra

monarkien. (Plötsligt allvarsam.) Apropå monarki ... Hur tycker ni det skulle vara att bestiga en tron?

(Joanna får en schock. Hennes ögon förstoras. Hon möter länge Marylis blick.)

MARYLI.

Nå?

JOANNA.

Så högt har jag aldrig tänkt.

MARYLI.

Ni passar till drottning ... inte bara i skönhetsens rike.

JOANNA.

Ers excellens skämtar med mig.

MARYLI.

Se inte så förskräckt ut! Ingen ska tvinga er. Vi har inte alls svårt att på platsen besatt.

JOANNA.

Ers excellens förstår ... Jag är så överväldigad ...

MARYLI.

Det förstår jag mycket väl. Det är en stor ära att bli drottning. — Jag ser att ni vill bli det. Ni har redan bestämt er.

JOANNA.

O nej! Jag måste överväga!

MARYLI.

Jag vet utgången.

JOANNA.

Hur kan ert excellens veta det?

MARYLI.

Kärleken till kronor har vuxit in i blodet ... när det är gammalt och blött. — Ni kommer att pryda tronen. Och den er.

JOANNA, (osäkert).

Men vem ska bli kung?

MARYLI.

Urba naturligtvis. — Trodde ni det var jag? Nej, så djärv är inte min politik. Den har sina gränser. — Vet ni varför man har drottningar? (Tystnad.) Vi kommer att begära av er en tronföljare. Det är meningen med det hela. Att få en dynasti Urba. — Det går ni i land med, skulle jag tro?

JOANNA, (litet stelt).

Men det har jag ingen aning om.

MARYLI.

Det är sant. Det kan ni inte veta.

JOANNA, (ironiskt).

Annars blir jag avsatt?

MARYLI, (rycker på axlarna).

Den saken behöver inte ännu diskuteras. —

Som kvinna ska ni nu passa på och glädja er åt att det finns ett enda tillfälle, då politiken absolut behöver kvinnan. Vi kan inte få tronföljare på egen hand.

JOANNA.

Det ska jag glädja mig åt ... om det ingår i programmet att "ta livet lätt"? — Jag börjar känna mig som en äventyrerska i stor stil. Va la banque!

MARYLL.

Ni är storartad. — Jag ser era förfäder gå igen i er beslutsamhet. Dom ryggade säkert aldrig tillbaka, då det gällde att svinga sig upp. Jag är riktigt imponerad när jag tänker på allt, ni har att bråsa på. Men *ni* ensam bringar det till en *kunglig* krona.

JOANNA.

Tack vare ers excellens. (Litet skyggt.) Vilken makt ...

MARYLL.

En lysande position har emellertid alltid sitt tvång och sina nackdelar.

JOANNA.

Det kan jag så väl tänka mig.

MARYLL.

Men vi grubblar inte på det nu. Det kommer senare. — Allting utvecklar sig enklare än man tror, bara man är klar om målet. Och målet vet

vi, det är tronföljaren. — Hur öppet kan man tala med en grevinna Rovere?

JOANNA.

Jag har varit uppapperska i flera år. Och fått lära mig höra *allt*.

MARYLI.

Vilken utmärkt träning! För att bli drottning. En drottning skall kunna höra allt. I synnerhet vad som rör tronföljaren. — I politiken måste man också räkna med de ogynnsammaste förhållanden. Doktor Tomas kommer att tala närmare med er i detta viktiga ämne. Han är, som ni nog märkt, försiktigheten själv. Med rätta, eftersom allt beror av Urbas välbefinnande. — Om Tomas, efter samvetsgrant övervägande, inte vågar utsätta presidenten för faderskapets risker, måste vi räkna med en annan far åt tronföljaren. Den lärdomen har jag från Asien. Det är inte dumt att ta världens äldsta kulturfolk till läromästare. — En dynasti måste det bli, det är huvudsaken. Och jag endast varskor, vad drottningen har att finna sig i.

JOANNA, (en aning hänfullt).

Det är fair play. — Och *vem ...?* Får ... "asiatiska" drottningar välja själva?

MARYLI.

En drottning är ingen slavinna. Hon säger ja eller nej. — Men hon är statsegendom. Regeringen bestämmer över statens tillhörigheter. Och måste

godkänna hennes val. — Urba kommer att framställa det formella anbudet nu i kväll.

JOANNA.

Nu i kväll?

MARYLI.

Nu i kväll. Jag ska genast meddela honom resultatet av vårt samtal. (Går ut till vänster, syns åter.) Kom efter om ett ögonblick! (Försvinner.)

(Geno kommer springande från höger.)

GENO, (sträcker ut armarna, ropar i extas).

Vad det är härligt med sån här "försoningspolitik"! Man får sitt *eget* slott i present! Det är så man kan bli tokig! (Dansar omkring. Stannar vid balustraden, tar och öppnar konvolutet.) Ett par hästar? Så vådligt vackra! (Läser.) "Viktor. Gloria." (Skriker.) Men det är ju *våra* hästar! Som pappa köpte ... Innan han blev ...

JOANNA, (stelt).

Akta bilden, Geno! Lägg den tillbaka! — Det är Urbas hästar.

GENO, (ser på systemen, blir tankfull, ger fotografien en barnslig smekning och lägger den där den låg).

Joanna? Kan du inte be Maryli att vi får igen hästarna också?

JOANNA.

Nog blir det bra med hästarna! Men hur blir

det med ...? (Omfamnar plötsligt systemen. Sedan i vild förtvivlan.) Geno ... Geno ... Hur ska detta sluta ...

GENO.

Sluta? — Vi har ju fått Kottlar, har vi inte?

JOANNA, (samlar sig).

Jo, det har vi. (Tar Geno vid handen.) Kom med! Så får du själv tacka för Kottlar. (De gå ut till vänster.)

(Tomas och José komma uppför trappan.)

TOMAS.

Maryli har pratat ikull honom som vanligt. Han lovade vara försiktig. Men hur har han farit fram! I fulla tre timmar! När jag kom in, låg Urba på soffan och skakade med ångestsvett på pannan.

JOSÉ.

Det måste ju ha varit ett ansträngande samtal.

(De slå sig ned.)

TOMAS.

Naturligtvis hade jag preparerat Urba. Jag hade givit honom en så stor dos, som jag bara vågade. Vid middagen föreföll han också som i dvala. Jag hoppas att han inte nu lider så mycket.

JOSÉ.

Presidenten tar ett attentat med lugn. Men en

krona kommer honom att darra. Han är en fin typ. (Visar pappersslappen, som han plockat upp från marken.) Om jag ska skriva om Volykay, är det bäst jag får förklaring över det här håniet om Urbas "geniala schackdrag"?

TOMAS.

Ni har rätt ... Ni bör förstå ... I början samarbetade Urba med de gröna frikåreerna. Han blev deras ledare. Men han märkte snart sitt misstag. Det hade varit galenskap att hoppas på dem som landets befriare. Han var emellertid tvungen att en tid uppehålla skenet av ledarskap. Annars hade allt gått på tok. "De gröna" härjade landet och plundrade bankerna. Urba tog hand om miljarderna. Det var räddningen. Han trodde sig snart kunna ändra kursen, fredligt. Men det gick inte. Då uppträdde plötsligt Maryli. Han införskrev på egen hand främmande legotrupper. Det fanns ingen annan utväg för Urba än att betala legohärarna med det guld, "De gröna" anförtrott honom. Han köpte folk, som mejade ned "De gröna". Där har ni det "geniala schackdrag", som räddade Volykay.

JOSÉ.

Onekligen ett svek.

TOMAS.

Hur ofta har inte ett land blivit räddat genom brott? — Urba är avgudad därhemma. Och avguderiet fortsätter nog även när sanningen kommer i dagen. Men skulle en energisk minoritet göra uppror, då är det inte säkert att

ANDRA AKTEN

Urbas anhängare är i stånd att hålla honom kvar. Jag är böjd att tro att Urba, utan Marylis stöd, snart skulle vara en fallen avgud, därför att *massan* är så passiv i Volykay. Men jag är ingen politiker. Jag sköter människan, inte partiledaren. Jag vårdar Urbas hälsa, inte hans partiprogram.

JOSÉ.

Presidenten begick således en handling, som krossade honom själv?

TOMAS.

Han är en ädling, som måst fara fram som en barbar. Det var onaturligt för hans nerver. En människa skall aldrig göra annat än det som är lämpligt för hennes nerver. Men det förstår inte folk, förrän det är för sent. — Maryli vill att Urba ska skilja på statsmoral och privatmoral och mera sådant. Men nerver bry sig icke om politiska resonnement. Nerver tar inga politiska skäl.

(En kort paus.)

JOSÉ.

Och fröken Urba ... ?

TOMAS.

Elisabet vet egentligen ingenting. När revolutionen bröt ut, skickade Urba henne till en avlägsen bergfästning för att ha henne i säkerhet. När hon kom igen fick hon ingenting höra. Hon tror att hennes far har infört en helt och hållet ny politik, utan svek och humbug. — Och naturligtvis också utan "dynastiska" giftermål. — Stac-

kars flicka! Det blir en svår chock, när hon genomskådar det hela. Maryli vill bli av med henne av politiska skäl. Jag önskar att hon kom bort för Urbas skull och för sin egen. — Ni är hennes vän, Don José. Ni måste hjälpa mig att trösta henne. Urba berättar henne nu om monarkiens återinförande. Om giftermålet får hon höra senare. — Hon behöver sannerligen tröst.

JOSÉ.

Jag är inte tränad till tröstare. I alla händelser inte av unga damer ... för att deras pappor ska bli kungar! — Jag vill anförtro er att jag har varit i fångelse.

TOMAS.

Gör ni så uppseendeväckande saker i all tysthet.

JOSÉ.

Jag ville tala med mannen, som ämnade skjuta presidenten. Det var mycket svårt för mig att komma åt honom, men till slut lyckades det. Jag är glad att jag kom på den idén. Boven förklarade själv att han var sista kvarlevan av De gröna frikåreerna. Men jag läste nyss i Extrabladet, som lokaltidningen här gett ut, att attentatet var ordnat av *legitimisterna*. Förmodligen Marylis vanliga ... "opportunism"?

TOMAS.

Han tycker väl inte, det är klokt att nu påminna folk om "De grönas" existens.

JOSÉ.

Jag hörde också att attentatsmannen ska bli hemskickad. Men inte för att straffas. Presidenten är inte hämndgirig.

TOMAS.

Urba vill inte höra talas om repressalier. Han vill att mannen ska sättas i en god asyl, där han blir väl behandlad som sjuk, inte som brottslig. — Stackaren är antagligen rubbad.

(Elisabet kommer från vänster i stor sinnesrörelse.)

ELISABET, (kämpar med gråten).

Visste ni det, Tomas? Och har ingenting sagt? Det är förfärligt! Det är oerhört! Det är sannerligen höjden av allt sorgligt! — Pappa ska bli kung.

JOSÉ, (gör sitt bästa att trösta).

Är det nu så förskräckligt? Det gör väl det samma vad man kallas? President eller kung, det kommer på ett ut nu för tiden.

ELISABET.

För pappa är det en oerhörd skillnad!

JOSÉ.

Man vänjer sig vid allt, också vid kunglighet.

ELISABET.

Pappa vänjer sig aldrig! Och han sviker sin övertygelse. Maryli dödar honom med kungligheten. Hela sitt liv har pappa varit republikan. Hur

skulle han kunna ändra sin uppfattning? Det är omöjligt. — Och hans motvilja mot slöseri! I synnerhet med allmänna medel. Bara det att ha ett *hov*. Tänk vad han ska lida!

JOSÉ.

Men behöver det vara så förfärligt att ha ett *hov*? Jag föreställer mig att man kan ordna ett *hov* mycket enkelt och trevligt. Så att det inte alls blir som ett *hov*. Försök att se det så ljust som möjligt, snälla fröken Elisabet. Ett *hov* är inte värt en enda av era tårar.

ELISABET.

Pappa som bara har en hushållerska och en chaufför. Och två detektiver, som Maryli tvingat på honom. Tänk vad han skall vantrivas! — Och så är det så löjligt, det hela! Om jag nu alldeles frånser åsikterna. Jag förstår att kungliga personer, som varit kungliga i flera århundraden, icke behöver vara komiska, men för oss *småborgare*! Det är fullkomligt groteskt!

JOSÉ.

Jag har rest tillräckligt länge runt jorden för att uppskatta även det groteska. Det kan ha sitt värde, som stimulans.

ELISABET, (förebrående).

Så ni talar! Som om det inte vore sorgligt allvar? För pappa gäller det ju principer! — Jag måste rädda honom.

TOMAS, (oroligt).

Det är omöjligt, Elisabet. Absolut omöjligt. Det är utom all fråga. Kom ihåg att ni lovat att aldrig tala politik med er far. Ni brukar alltid hålla era löften. Urba skulle inte uthärda ett politiskt samtal med er. Det skulle oroa honom alldeles för mycket.

ELISABET.

Men Tomas, ser ni inte hur olycklig han är?

TOMAS.

Det värsta är över. Han har fattat sitt beslut. Vi måste lämna honom i fred.

ELISABET.

Jag kunde inte genast säga någonting, för fröken Joanna kom in. Men så fort som möjligt vill jag säga pappa vad jag verkligen tänker. Jag kan inte längre vara tyst. Det är som om jag inte vore ärlig mot min egen far. — Om pappa blir kung, är hans heder förlorad inför samtid och eftervärld. Det får inte ske!

TOMAS.

Men Elisabet, det gäller först och främst er fars hälsa och liv. Kronan är en bagatell.

ELISABET.

Naturligtvis är livet viktigast. Men pappa kan inte leva utan heder. — Snälla Tomas, gå in till honom! Han såg så förtvivlad ut. Ingen kan lugna honom så som ni.

(Tomas går ut till vänster.)

JOSÉ.

Vad är egentligen "heder" i politik, fröken Elisabet?

ELISABET.

Talar ni allvar?

JOSÉ.

Ja.

ELISABET.

Jag blir inte klok på er, Don José? Men det får vara detsamma! Det är väl med journalister som med präster. Dom har orden till yrke. Därför ska man inte ta dem så noga efter orden. — Pappas heder är oskiljaktig från hans politik. Även i mörkaste tider har han behållit sin tro på människornas broderskap, på fattigdomens bekämpande, på de stora orättvisornas avskaffande. Det var i den andan han gav sitt stöd åt revolutionen. Nu vill Maryli förstöra hans lysande livsgärning. Jag måste åtminstone varna honom.

JOSÉ.

Gå inte och kasta er själva i oändliga svårigheter!

ELISABET.

Jag är rädd, ni söker dra mig ned på det slutande planet?

JOSÉ.

Jag försöker hjälpa er, det försäkrar jag. — Tag det inte så tragiskt med kungligheten. — Ni blir prinsessa! Alltid en liten omväxling i enformigheten.

ELISABET.

Ja, det också! Vad har jag gjort för att få ett sådant straff?

JOSÉ.

Allvarligt talat, ni får inte blanda er i det här. En ung dam kan inte med sina små händer hejda ett lokomotiv.

ELISABET.

Jag begriper inte hur Maryli lyckats imponera på er.

JOSÉ.

Mot mig är han för närvarande ett mycket fryntligt lokomotiv.

ELISABET.

Men han krossar pappa!

JOSÉ.

Tvärtom, han räddar er far.

ELISABET.

O, hur kan ni tala så! Ser ni inte på pappas ögon hur han sviker sig själv? Jag uthärdar inte hans olyckliga blick.

JOSÉ.

Den ligger mest i *era* ögon. — Och om han vore ledsen, är det väl för att han nu förstår det sorgliga kallet att vara *ledare*.

ELISABET.

Det behöver väl inte vara sorgligt om man gör sin plikt?

JOSÉ.

En så tragisk plikt.

ELISABET.

Varför det?

JOSÉ.

Att vara ledare, det är att föra folket som en boskapshjord genom en mörk och okänd skog, full av faror. För att få hjorden med sig, måste ju ledaren lova att han för boskapen till härliga betesmarker på andra sidan skogen. Stackars ledare! Snart får han sömlösa nätter, om han är en man med hjärta. Är han också hederlig, talar han sedan mindre gärna om de härliga betesmarkerna.

ELISABET.

För att han inte tror på dem längre?

JOSÉ.

Snart har han bara *en* förhärskande tanke, hur han ska kunna dölja för den trötta, hungriga hopen i skogen ... att skogen aldrig tar slut.

ELISABET, (med förtröstan).

Pappa tror att skogen tar slut.

JOSÉ.

Han *har* kanske trott det.

ELISABET.

Ni menar att han inte längre är densamme?

JOSÉ.

Jag förringar inte er far. Han har varit en storartad man. Men låt mig tala uppriktigt. Så här är det: Han har en gång haft brunt hår, nu är det vitt. Det gör honom ingenting. Han har en gång haft tankar med färg, nu är hans tankar färglösa. Det gör honom ingenting. — Lämna honom i ro! Låt honom få medvind på sin ålderdom, med Maryli som skeppare. Det är det bästa som kan hända honom.

ELISABET.

Jag förstår inte hur ni kan tala som ni gör? Om man älskar sin far vill man väl rädda honom från att störta sig i en avgrund av vanära?

JOSÉ.

Det kan någon gång vara svårt att veta, när man ska låta människor "störta sig i avgrunden" eller när man bör hindra dem ...

ELISABET.

Don José, tror ni verkligen inte på sann och vis politik?

JOSÉ.

Jag har grubblat mig trött på en viss sorts statspolitik, den enformiga omväxlingen: först offrar man miljoner människor och slantar på att avskaffa kungadömen ... för att sedan av alla krafter söka få fram dem igen.

ELISABET.

Det gör inga verkliga statsmän som pappa ... frivilligt. Men *ni* är alltigenom skeptisk. Ni är en ... negativist. Det värsta av allt.

JOSÉ.

Kanske. — Jag skulle inte kunna, om det så gällde mitt liv, bestämma, huruvida Volykay behöver monarki eller republik. Men jag är inte längre alltigenom skeptisk.

ELISABET.

Vad tror ni på?

JOSÉ.

Jag har mött *er*. Jag tror på *er*.

ELISABET.

Å, det är ingenting.

JOSÉ.

Ingenting? — Volykays skyddsängel, den på idealen troende lärarinnan. — Det betyder mycket för mig att tro på en kvinna, som tror på sanningen. Det känns som att vara "frälst", som mamma sa. (Paus.) Ni säger att ni inte blir klok på mig. Det förstår jag mycket bra. Sanningen om mig

kan inte levereras på en gång. Den måste plockas ut bit för bit under en hel livstid. Men vem skulle vilja göra sig så mycket besvär ... för en så obetydlig sanning? (En lång paus.) Det är *ni* som är skeptisk. Ni tror inte på kärleken.

ELISABET.

Jovisst tror jag på kärleken. Den lär man inte kunna tvivla på. Men jag tror inte på *lyckan*.

JOSÉ.

Om ni inte tror på *lyckan* så har ni aldrig älskat.

ELISABET.

Jag har älskat och varit olycklig. Jag vill inte bli olycklig en gång till.

JOSÉ, (går till balustraden, plockar en ros, tar bort taggarna och lämnar den till Elisabet).

Det är nog lättare för mig att tala med blommor.

ELISABET, (inandas doften).

Tack.

JOSÉ.

När jag ser en vacker ros kan jag inte hjälpa att jag tror på paradiset.

ELISABET.

Paradiset är en myt. Jag tror inte på myter.

JOSÉ, (som behållit taggarna i sin hand, lägger in dem i sin plänbok).

Alla rosor vissnar. De här taggarna ska aldrig vissna för mig.

ELISABET, (långsamt).

Även *taggar* vissnar, Don José.

(Det hörs skratt och skrik bakom glasdörren. Geno kommer rusande, stormande munter, tydligen i full lek med någon.)

GENO.

Vi leker "Sista", jag och Maryli. Han är livad! (Slänger sig upp på balustraden, sparkar med benen, skrattar och ser sig omkring.) Det här var nog ett pampigt ställe på sin tid, tror ni inte det?

ELISABET.

Jag tycker inte om gamla slott.

GENO.

Slott är det bästa jag vet. Å, ni skulle se Kottlar!

ELISABET.

Jag tänker på hur det gick till när dom byggdes. Stormännen rövade varandras livegna, hyste in dem i jordhålor, gav dem knappast mat och kläder och tvingade dem att släpa sten, tills dom dignade och dog.

GENO, (oberörd).

Javisst var dom gemena. Men det var ju

dom livegna också. — Jag ska berätta er en hemlighet. Joanna har berättat den för Maryli, så det är ingen hemlighet längre. Det var *vi* som byggde det här slottet!

JOSÉ.

Ni menar någon Rovere för länge sedan?

GENO.

Javisst var det länge sen. Vi är så rysligt gamla så. Vi blev hertigar för många hundra år sen. Och vi har haft *två påvar*. — Det är väldigt fint, må ni tro. Det är nästan som att vara släkt med Gud.

JOSÉ, (ler).

Det är nånting för Maryli.

GENO.

För Maryli? — Vad vi fått det bra! Inget knog mera! Aldrig mera! Jag ska bara leka! Bara leka!

(Maryli kommer från salongen. Så fort Geno får syn på honom grips hon av sin förra otyglade munterhet. De börja leka på nytt. Maryli lyckas slå henne mellan skulderbladen och ropar "Sista". Hon förföljer i sin tur honom. Jakten går vild.)

MARYLI, (sjunker ned i en fätölj).

Nu slutar vi.

GENO, (återtar sin förra plats på balustraden, skriker).

För att ni är rädd att *jag* ska vinna! Ni är just en listig rackare!

Svek. 6

MARYLI.

Skrik då inte så förskräckligt! Det är bäst jag skickar er i klosterskola. Och ber nunnorna särskilt ta hand om er röst. Nunnor är utmärkta för att skapa damer för *denna* världen. Det är er syster ett bevis på.

GENO.

I kloster! Ni är en ärkerackare, om ni skickar mig i kloster!

MARYLI, (road).

Vilken förolämpning. (Böjer henne bakåt över kanten.) Nu ska ni straffas! Ni är i mitt våld, glöm inte det.

GENO, (ursinnig).

Släpp mig! Låt bli mig! Ska ni bryta ryggen av mig! Det är frä-ä-ekt! Vi som haft *två på-å-å-var!*

MARYLI, (släpper henne skrattande).

Då ska jag låta nåd gå för rätt. (Passar på och nyper henne i armen.)

GENO.

Aj! (Lyser upp.) Kanske ni menar att vi ska leka nu igen?

MARYLI.

Ni tröttar ut mig. Ni slutar aldrig. Det är tacken.

GENO.

Då går jag och söker Alex i trädgår'n. (Niger överdrivet.) Tack så mycket för att ni skojat med mig! Hoppas ni fortsätter en annan gång! (Ämnar gå.)

(Maryli tar tag i henne och ger henne en eftertrycklig kyss mitt på munnen. Geno är likgiltig för kyssen, men passar på och slår honom i ryggen. Ropar triumferande: "Sista, Sista"! Slingrar sig lös och springer utför trappan.)

MARYLI.

Jag ämnar bli av med henne i morgon. Skickar en av detektiverna med henne. Så orolig är jag att hon ska rymma på vägen till skolan.

(En tjänare kommer från höger och lämnar Maryli ett telegram.)

MARYLI, (läser).

"Stämplingar upptäckta. Legitimisterna i farten. Arresteringar gjorda. Polischefen." — Så fort jag vänder ryggen till! Nu måste jag genast resa hem. Och Urba också. (Allvarligt.) Ett ord innan dess, Elisabet! Ingen vet vad som väntar oss därhemma. Det ser hotande ut. Förrädarna är i farten för att avsätta Urba. Vi måste samarbeta för att få ha honom kvar. Ni måste, för hans skull, försöka finna er i sådant som ni inte helt sympatiserar med. — Hädanefter är det inte nog att ni inte *talat* politik med Urba, ni får inte heller *tänka* politik i hans närhet. Ni får inte ens *se* på honom. När han möter era blickar, minns han sin ungdoms ideal. Men ideal, som inte passar för studentens krav, kan vara farliga. Därför, inga ord, inga tankar, inga blickar!

ELISABET.

Inte ens se på pappa! Det är bra mycket!
(Suckar.)

MARYLI.

Sucka inte! Man bör aldrig sucka. Det kan bli en dålig vana. En prinsessa har inga dåliga vanor. — Vad skulle ni tycka om att se er far på gamla dar irra omkring som en för detta upp-
rorsmakare, utan en sten att luta sitt huvud mot? Glöm inte att det är *jag* som räddar honom från ett sådant öde:

ELISABET.

Ni skulle kunna rädda honom på ett bättre sätt. Jag ber er, Maryli, låt honom gå! Ge honom fri! Det är på tiden att han får ro. Han förtjänar att få vila sig. Landet unnar honom säkert en blygsam pension, det är allt han behöver.

MARYLI.

Älskliga barnasjälar kan vara förtjusande, men dom förstår inte ett ord politik.

ELISABET.

Jag förstår att min far är en ... fånge.

MARYLI.

Er far är en stor man. Endast den, som kan övervinna sig själv, är stor. — För statsmän är summan av all historisk visdom koncentrerad i orden: "Paris är värt en mässa".

ELISABET.

Jag har aldrig tyckt om den frasen.

MARYLI.

Den bör en lärarinna i historia inte undanhålla sina elever.

ELISABET.

Jag vill berätta er något, Maryli. Jag har en liten lärjunge, en älsklig gosse, som en gång viskade till mig, att han inte ville begå ett brott, om han också därigenom blev jordens rikaste och mäktigaste man. Skulle jag lära honom "summan av er historiska visdom"?

MARYLI.

Varför inte bereda honom för livet? — Staeckars lille tok! Han var kär i sin lärarinna. Då pratar man såna där dumheter för att ställa sig in.

(En smal trädgren kommer upp bakom balustraden och kittlar Maryli i nacken.)

GENO, (osynlig).

Ni är en gammal lat herre, som inte kan springa så fort som jag!

MARYLI, (bakåt).

Kan jag inte? Det var då också ...!
(Åt de andra.) Vilket tyranni! Har ni nånsin sett på maken? Jag slipper inte för mindre! Jag måste leka med barnungar!

JOSÉ.

Den lyckliga åldern, då man leker som barn.

MARYLI.

Min menar ni? (Med humor.) Det är ju statsmännens uppgift att tjuta med ulvarna och leka med barnen. (Skrattande, skenbart motvilligt går han ut genom grinden.)

(Ett glädjetjut från Geno. Ljudet av ett par små fötter, som springande avlägsnar sig.)

(Urba och Johanna komma från vänster. Hon stöder sig förtroligt mot hans arm. Tomas följer dem.)

ELISABET, (som träffad av blixten).

Pappa ...!

URBA.

Min kära flicka, här får jag föreställa för dig min trolovade, din blivande styvmor ...

ELISABET, (kastar sig om faderns hals. Bevekande).

O pappa, gör det inte! Hur kan du låta det gå därhän! Hur kan du! Du vet att hon inte älskar dig! Det är bara för att lyda Maryli! Tro mig, pappa! Tro mig! Jag är den enda, som vågar säga dig sanningen!

URBA, (stöter bort henne, häftigt sårad).

Så du bär dig åt? Vad tänker du på? Hur kan du vara så taktlös? Du kritiserar mitt val? Så ofinkänsligt! Jag känner inte igen dig! Du måste gottgöra ... (Vacklar, tar stöd mot en stol.)

ELISABET, (utom sig.)

Lämna politiken, pappa! Lämna allting åt Maryli!

URBA, (med stockad röst.)

Skulle *du* förstå bättre än jag ... Min egen dotter begriper inte vad jag gör för landet ... (Sjuncker ned i stolen.)

ELISABET.

Men pappa, din heder!

URBA.

Min heder? Ska jag inte offra min "heder" ...? Vad har jag då egentligen offrat för mitt land? Då har jag behållit det bästa för mig mig själv ...

ELISABET, (i förtvivlan).

Men alla dom som gett sina liv? Som dött för republiken? Ska dom nu bara bli glömda?

(Urba tar sig mot hjärtat, utstöter ett häftigt rop och svimmar. De närvarande ägna honom hängivna omsorger. Tomas får José till hjälp att bära ut Urba åt vänster. José, som går baklänges, ser det följande. — Maryli som hört ropet, återkommer hastigt. Han uppfattar vad som hänt. Han blir för vred för att tala, munlar blott en svordom. Elisabet vill följa efter sin far, men Maryli griper henne om handleden och slänger henne så brutalt åt sidan, att hon skulle fallit i golvet, om hon ej råkat hamna i den fätölj, Urba lämnat. Maryli går därpå hastigt ut till vänster. — Elisabet sitter snyftande i stolen med händerna för ansiktet. Joanna har skyndat till hennes stöd.)

JOANNA, (vänligt).

Var inte ängslig! Jag såg att er far åter-

kom till sans, när dom bar ut honom. Det var ett anfall av mattighet. Det går snart över. (Elisabet gräter. Joanna torkar moderligt hennes tårar.) Vi är jämnåriga, jag borde inte råda er. Men jag ska bli er styvmor och drottning. Det ger mig rättigheter och förpliktelser. — Ni är *för* naiv, *för* hederlig. Ni är som en söndagsskolberättelse. Det passar inte i politiska strider. — Ni är för enkel.

ELISABET.

Ja, jag är enkel. Jag är bara en enkel lärarinna, som ska uppfostra enkla barn till hederliga människor. Men jag vill rädda min far.

JOANNA.

Då ska ni göra så lite bråk som möjligt. På så sätt skonar ni honom bäst. Om ni bara ville lova mig att sluta upp med er naivitet? Ert sätt att se på förhållandena. Så oskuldsfull som ni får man inte vara. Livet är för komplicerat. Politiken *måste* ju finnas! — Jag ska göra mitt bästa för presidenten. Hans välbefinnande är mitt största intresse. Jag beundrar honom. Han är en hjälte.

ELISABET.

Han *har* varit en hjälte.

JOANNA.

Han *är*. — Ser ni inte huvudsaken? Han offrar sitt "*bättre jag*" för det han älskar, sitt land. Jag ser det. Jag gör detsamma för min familj, för Geno.

ELISABET.

Och ni tror, ni är en hjältinna?

JOANNA.

Varför inte?

(José kommer från vänster. Går fram till Elisabet.)

JOSÉ.

Presidenten är alldeles bra igen. Han ber er komma.

ELISABET, (lycklig).

Tack! (Går åt vänster.)

JOSÉ, (bedjande).

Res inte tillbaka till Volykay!

ELISABET, (vänder sig om).

Skulle jag överge pappa i allt hans kungliga elände?

JOSÉ.

Maryli kan förvisa er till en avlägsen landsort, där ni varken ser sol eller måne.

ELISABET, (förebärande).

Ni tror Maryli om allt möjligt! Och ändå håller ni med honom! (Skyndar ut till vänster.)

(Joanna har iakttagit dem. Hon tycks tillfredsställd.)

JOANNA.

Ni gratulerar mig inte?

JOSÉ.

Vet *ni* vad ni gör? Ibland övergår verkligen kvinnors menlöshet mäns gemenhet. (Cyniskt.) Men nu ångrar ni er? — Att ni avfärdade *mig*? Jag hade ändå varit trevligare som första kapitel?

JOANNA.

Ni är oförskämd!

JOSÉ.

Å våra samtal var inte alltid så blyga. "Grevinnan" har väl inte dåligt minne?

JOANNA.

Tvärtom, jag minns mycket bra. Kanske för att grevinnor sällan anar vad uppapperskor får finna sig i.

JOSÉ.

Dom är ju själva så roade. Ju mer drastiskt, dess bättre. När jag upptäckte att ni var av en annan sort, ja, det var då jag blev kär i er.

JOANNA, (lägt).

Det var väl inte mycket med den kärleken ...

JOSÉ.

Alltid så pass att det återstår en viss välvilja. Men ni ...? Vad kände ni?

JOANNA, (med en beslöjad blick.)

Det ska jag säga er, när ni kommer till Volykay.

JOSÉ.

Jag kommer aldrig till Volykay. — Och nu är jag överlycklig, att ni bad mig dra åt skogen. Så kan det skifta på några veckor. — I min tacksamhet vill jag fråga er en sak. Förstår ni riktigt Marylis avsikter? Tala uppriktigt nu! Och omoraliskt! Det är kanske sista gången ni har tillfälle.

JOANNA, (djupt misräknad).

Kommer ni inte till Volykay? Det sa Maryli.

JOSÉ.

Det är inte kungsord allt vad kungamakare säger.

(Paus.)

JOANNA.

Hur mycket ska man göra för den man älskar? Det onda också?

JOSÉ.

Naturligtvis inte.

JOANNA.

Jag tror motsatsen. — Maryli är min enda möjlighet. Man har inte *två* tillfällen i våra dagar. — Jag kan inte låta den sista ättlingen av vår berömda familj hamna i rännstenen.

JOSÉ.

Ni säger som Maryli: 'Paris är värt en messa'. Men vad ni tänker inlåta er på ... passar det aristokraten Joanna Rovere?

JOANNA.

Förstår ni inte att jag måste?

JOSÉ.

Det är ett svek. Aristokrater är inte svekfulla.

JOANNA.

Jo vad dom är! Jag har blivit seende. Revolutionen öppnade mitt ena öga och nu har restaurationen öppnat det andra. Vårt släkte, uppifrån och ned, är idel lögnare. Och för resten vargar och hyenor. (Passionerat.) Just det ni sa är ett bevis: "Paris är värt en mässa." Vilket svek! Och hur hyllades inte *den* "hjälten"! Allt är bedrägeri! De som ljugit mest och stulit mest och mördat mest kommer högst i ära och härlighet. Ju större förbrytare, dess mer knäböjer mängden! Därför ser jag nu mina rättsbegrepp blåsa bort som dimmor. Varför skulle inte *jag* ljuga, när historiens alla "storheter" ljugit? Varför skulle *jag* tala sanning? För att jag är kvinna? Är det ett hållbart skäl? Säg mig sanningsenligt vilket som är värst? Att svära falskt inför Gud vid högaltaret? Eller inför en man i sängen?

JOSÉ, (varnande).

Gud hämnas inte. Men mannen.

JOANNA.

Jag är inte rädd för upptäckt. Maryli ska få sin arvinge. Men ett barn som inte är hans. Det är enda sättet för mig. Hur många kvinnor har inte betalat kronor med barn? Och troner? Min personliga förnedring är min ensak. Mina aristo-

kratiska fördomar har försvunnit. Alla utom *en* . . . om den nu är en fördom, och om den är aristokratisk? Jag föder inte barn med min fars mördare. (Blir mild.) Ni kommer att minnas mig som en snäll flicka utan principer, en smula skadad av revolutionen. Ni bad mig tala uppriktigt och omoraliskt. Det är nog sista gången, jag gör det med någon. (Ger honom handen.) Adjö.

JOSÉ, (kysser hennes hand).

Jag ska minnas er som ett mästerverk. Och en systerkärlekens martyr. Också *sveket* har sina martyrer. — Men kan era nerver uthärda det här? Håller dom till det yttersta?

JOANNA, (undrande).

Mina nerver? Jag tänker på Geno, inte på mina nerver. (Med en blick som motsäger hennes ord.) Jag skulle gärna minnas *er* . . . men jag får nog inte tid med några vemodiga minnen.

(Tomas kommer från vänster.)

TOMAS.

Urbas hjärta och puls är alldeles normala igen. Vi kan hoppas det bästa, om ingenting oförutsett inträffar. — Elisabet sitter vid sängen och Urba håller hennes hand mellan sina. Försoningen var ögonblicklig och fullständig.

JOANNA, (till Tomas).

För framtiden måste presidenten få mera ro. Ni kan räkna på mig, doktor Tomas, att jag på allt sätt ska hjälpa er.

TOMAS.

Jag har räknat på er.

JOANNA.

Ursäkta mig nu! Jag måste göra i ordning
Genos kläder till i morgon för resan. Godnatt!
(Går ut till höger.)

JOSÉ, (i tankar).

Vad smaken i alla fall är olika! *Jag* skulle
inte vilja ha en ättling på Volykays tron om man
bjöd mig aldrig det.

TOMAS, (småleende).

Det är ingen som bjuder er det.

JOSÉ, (ser på honom. Sedan.)

Naturligtvis inte.

(Geno kommer uppför trappan.)

GENO, (till José).

Alex säger, ni reser?

JOSÉ.

Adjö, fröken Geno. Vi möts kanske aldrig
mera.

GENO, (skakar hans hand).

Adjöss då nu. (Med något av kantig, barnslig
kärleksförklaring.) — Ni är *nästan* ingen rackare.

JOSÉ, (ler).

Ni är *nästan* ingen slyna.

(Något förvirrad av att ha visat känslor springer Geno ut genom grinden. Men väl utkommen, smyger hon ljudlöst tillbaka och gömmer sig i grönskan. Då och då ser man hennes spelande ögon mellan bladen.)

JOSÉ, (ser på klockan).

Jag ger mig av om ett par minuter. Alex är hygglig nog att köra mig till båten.

TOMAS.

Överger ni oss verkligen?

JOSÉ.

Det vore inte bra för mina "nerver" att stanna.

TOMAS.

Era nerver? Vad är det med era nerver?

JOSÉ.

Det var en vidrig scen. Ni såg den inte. Ni var vänd åt andra hållet. Maryli grep fröken Urba om handleden och slängde henne utefter golvet. — Jag har upptäckt att jag kan inte ta emot checker ur en näve, som handterat fröken Urba så ovarsamt.

TOMAS.

Ni har upptäckt det? Ja, då ...

JOSÉ.

Låt mig konsultera er, doktor Tomas. Hur tillrättavisar man en Djingis-kan? Jag har ju bara min penna! Attentat med pennor kan någon gång

lyckas. Men då ska det vara mot folk som inte har hud som flodhästar. — Hur tvingar man en tatar på knä? Utan att gå utanför civilisationen? — Jag kan inte klå honom. Han är starkare än jag. Vi skribenter är sällan tränade i vad som kallas att "nobelt" misshandla sin nästa. Och jag är uppfostrad till puritan. Det går aldrig riktigt ur. Inte ens i nödfall skulle jag kunna använda gift eller lönmord. (Genos ögon glänsar till i grönskan.) — Doktor Tomas, *ni* skulle kunna ge fröken Urba upprättelse. — Döden är nog det enda, som sätter skräck i tatarer? I det här fallet *Urbas* död. — Låt Urba *dö!*

(Tomas bara stirrar på honom.)

JOSÉ, (ler flyktigt åt Tomas min).

Bara skenbart naturligtvis. Vad trodde ni?

TOMAS.

Har ni såna roligheter för er i Amerika? Att låta folk bli skendöda. Vi är inte så avancerade.

JOSÉ.

Kan inte Maryli åtminstone ett litet ögonblick få tro att Urba är *döende*? Ingenting skulle vara bättre just nu. Innan han har sin dynasti i ordning. Vad Elisabet skulle stiga i värde, om Maryli bara hade *hennes* namn att flyta på!

TOMAS.

Ni är fantasimänniska, Don José, det förklarar mycket. Och tidningsman från U. S. A. det för-

klarar resten. Jag är läkare. Jag tar mitt yrke på allvar. Jag kan inte skämta med döden.

JOSÉ.

Det är sant. Förlåt mig.

(Maryli kommer från vänster. — Geno försvinner.)

JOSÉ, (går hastigt emot honom.)

Farväl, ers excellens! Jag får nöja mig med Egypten. Ett magrare byte.

MARYLI.

Vad står på?

JOSÉ.

”Romantik”, ers excellens.

MARYLI.

Har ni förlorat förståndet?

JOSÉ.

Ekonomisk romantik, ers excellens. — Jag får verkligen tacka för det angenäma sällskapet. Det har haft intressanta poänger, som jag aldrig ska glömma.

MARYLI, (ond, vänder honom ryggen.)

Detsamma, detsamma ...

(José går nedför trappan. Maryli och Tomas se på varandra.)

MARYLI.

Han vågar inte riskera ett nej från Elisabet.

Svek. 7

Den dåren kan skriva. Men han kan inte fria. — Vilken dåre! Vilken jubeldåre! — Men låt oss tala om något annat. (Förtroligt.) Låt oss tala om Urbas giftermål. — Som hans läkare måste du gilla mitt beslut. Jo, ser du ...

TOMAS, (avbryter).

Jag inser att du nu som annars gör precis vad du behagar.

MARYLI.

Det är *jag* som skapar det nya Volykay. På mina starka armar bär jag landet mot en lysande framtid. Vad tror du det är som håller mig uppe i min rent övermänskliga kraftutveckling? Jo, att jag skapar riket åt mitt *eget* kött och blod. Utan denna förhoppning kan jag inte fortsätta. — En sådan känsla är jag inte ensam om i historien. Jag har höga föredömen. Låt vara att t. ex. Napoleon gick mera öppet till väga än jag. Men jag är vid Gud så öppen och redbar jag någonsin kan. Jag måste rädda skenet, annars störtar jag oss alla. Lyckligtvis är jag stor nog att inte fästa mig vid vad som *syns* utan vid vad som *är*. Urba och jag är fullkomligt ense. Drottningen blir till det yttre kungens gemål, men i verkligheten min hustru. Tronföljaren kommer att heta Urba men vara min son. — Det gör inte Urba något. Han önskar sig varken maka eller barn. — Har *du* några invändningar?

TOMAS.

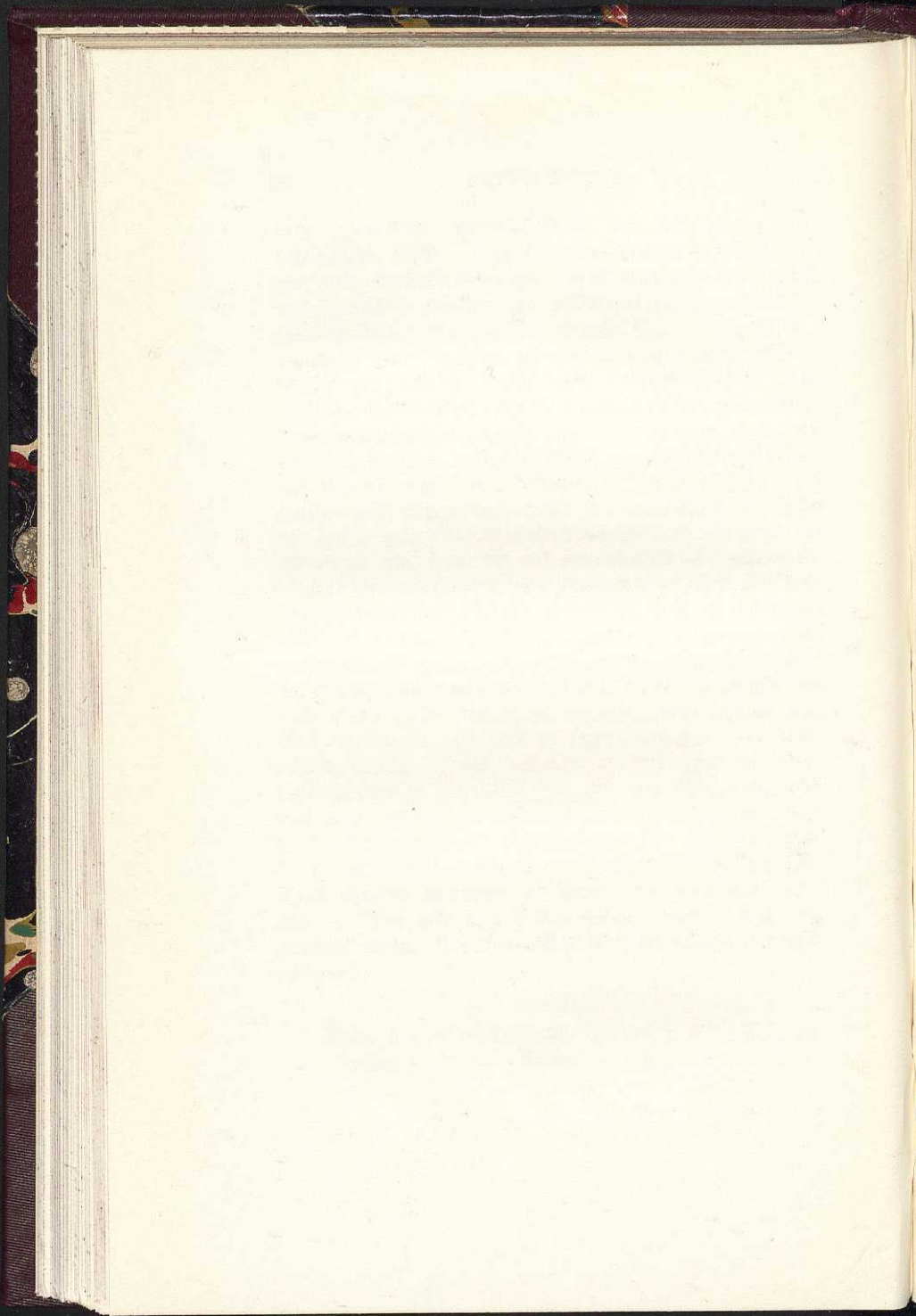
Som hederlig karl är det mig motbjudande med dylikt svek. — Maryli, du bedrar folket.

MARYLI.

Folket vinner på saken. — Vad angår det folket, var en tronföljare kommer ifrån? Det har "folket" aldrig brytt sig om, varken i Asien eller i Europa. — "Folket" är bara ett talesätt. Det här är inte någon fåfänglig nyck av mig utan en inre nödvändighet. Jag måste arbeta för något inom mig själv, annars är jag inte längre istånd att ge det jag ger. — Jag säger om Joanna Rovere vad Napoleon sa om Marie Louise: "C'est un ventre que j'épouse." Därför att arvingen är allt för mig. (Förklarande.) Vet du varför jag alltid förstätt *din* snillrikhet? Därför att *jag* också är ett snille! — Det är bra för ett land, om ett snille är till hands, när dess dynasti ska komma till. — Du och jag, Tomas, vi har skaparglädjen, det mest hänförande av alla rus! (I triumferande ton.) Du och jag, Tomas, vi ska göra stora ting för Volykay och världen! Du med ditt institut! Och jag med min son! (Faller honom om halsen.)

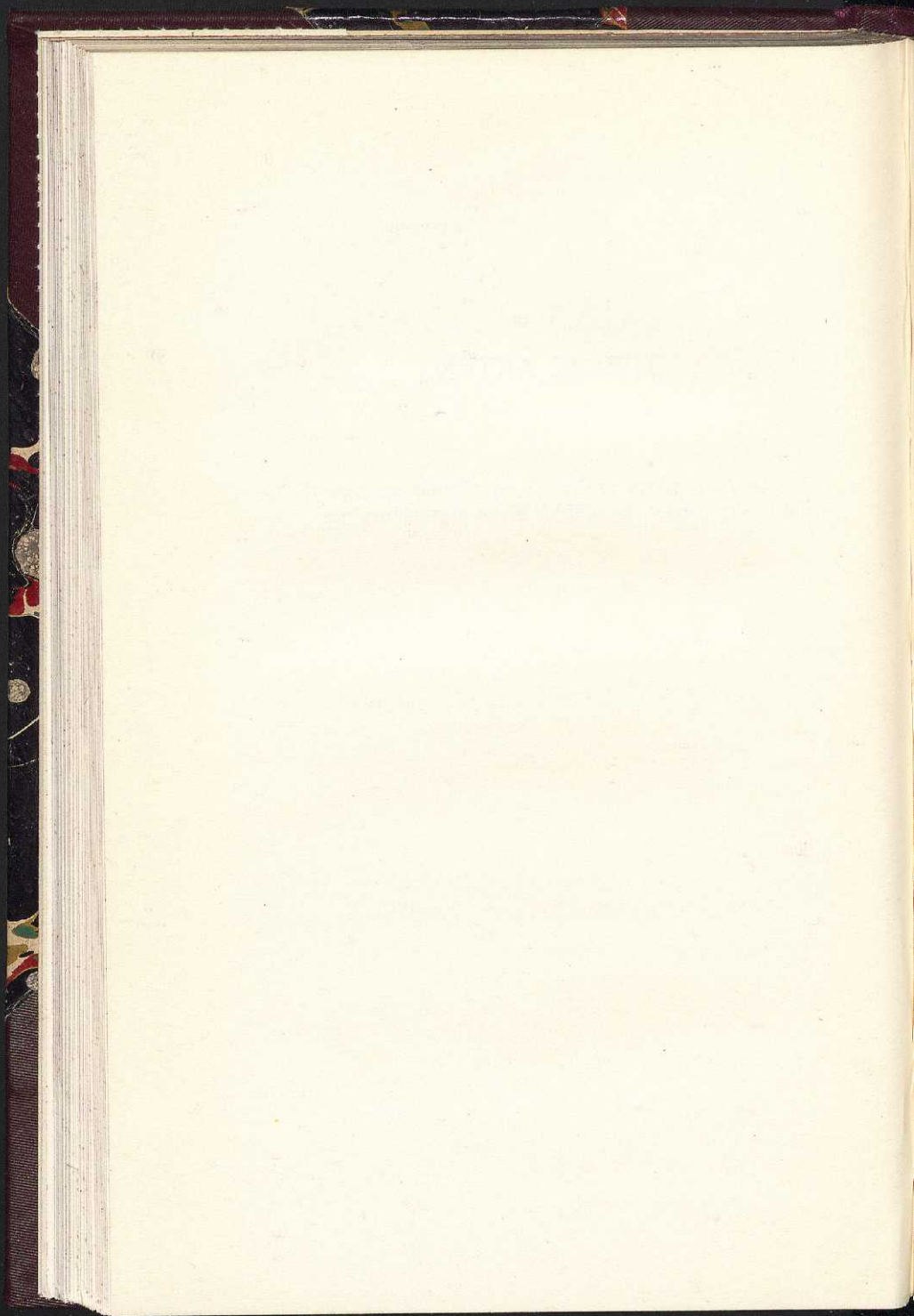

RIDA.

TREDJE AKTEN.

Samma plats omkring en timme senare. Det elektriska ljuset är släkt. Mera nattstämning.

(Elisabet och Geno samtala i förgrunden.)

ELISABET.

Jag är så glad. Pappa kom sig så hastigt. Och jag hade varit till den grad orolig.

GENO.

Jag tycker presidenten blev bra alldeles för fort!

ELISABET.

Det låter ganska ovänligt?

GENO.

Jag önskar Maryli blivit mera skrämmd. Han skakade av sig oron som ingenting.

ELISABET.

Å, Maryli, han har en sån underlig förmåga att glömma.

GENO, (med rynkad panna).

Jag leker aldrig mera med honom.

ELISABET.

Har du tröttnat på att leka?

GENO.

Med Maryli. Han leker inte *hederligt*.

ELISABET.

Varför skulle han *leka* hederligt, när han inte gör något annat hederligt?

GENO.

Det är väl skillnad?

ELISABET.

Tycker du?

GENO.

Folk måste ju vara bedrägliga i arbete och affärer och politik och sånt där. Man måste ju leva. — Men om man inte *leker* hederligt? Vad är det då för roligt kvar i världen?

ELISABET.

Men, kära du ...

GENO.

Don José sa att om dom inte leker hederligt i Amerika, blir dom uteslutna ur sina klubbar. Och det är det enda rika amerikanare är rädda för. Jag reser till Amerika.

ELISABET.

Bara du inte reser förgäves! (Ämnar gå.)

GENO, (håller henne kvar).

Hör på ett tag! Maryli föreslog att vi skulle leka kurragömma. Han sa, han skulle söka mig om jag gick och gömde mig.

ELISABET.

Men han sökte dig aldrig?

GENO.

Det var aldrig hans mening att söka mig! — Jag gömde mig i den där skrubben, du vet, där dom har räfsor och spadar. Där satt jag så obekvämt hopkrupen. Ohyggligt länge. Men Maryli hade gått och satt sig på bänken vid stranden för att röka.

ELISABET.

Just likt honom.

GENO.

Var det inte uselt? — Tänker *du* gå till bänken nu?

ELISABET.

Ett ögonblick. För sista gången.

GENO.

Men Don José kommer inte dit i kväll. Han har rest.

ELISABET, (bestört).

Har han rest? — Utan att säga adjö!

GENO.

Han sa adjö till *mig*. — Jag vet varför han reste.

ELISABET.

Hur kan du veta det?

GENO.

Jag hörde, när han berättade det för doktorn.

ELISABET.

Lyssnade du? — Så opassande.

GENO.

Jag lyssnar alltid, när jag kan komma åt.
Hur skulle jag annars få veta nånting?

ELISABET.

Men det är inte grannlaga.

GENO.

Don José har aldrig begärt någon grannlagenhet av mig. Han är den ende, som förstätt mig. — Han talade om *dig*. Jag är säker att du vill veta vad han sa.

ELISABET, (långsamt.)

Vad sa han?

GENO.

Att han hatar Maryli för *din* skull!

ELISABET.

Å?

GENO.

Och att han kommer igen för att *döda* honom!

ELISABET.

Prata inte så där! Då kan jag inte tro ett ord, du säger!

GENO.

Det är sanning! Jag hörde vartenda dugg. — Don José är "puritan". Det är detsamma som "Svarta Handen" eller någe' sånt där. Dom använder "lönmord och gift". Han visste inte ännu, vilket han skulle välja. Men endera blir det. — Jag tycker att du skulle hindra honom försöka något så farligt. — Det är ju Maryli som bestämmer, vilka som ska hängas.

ELISABET, (måste le).

Du tar då till ...

GENO.

Don José kan inte "ta checker ur en näve", som behandlat dig så ovarsamt. (Känsligt.) Jag har på känn, att han skulle tycka om, att du fick veta, varför han reste. — Säger inte *jag* det, får du kanske aldrig höra det ...

ELISABET, (rörd.)

Du är en raring! (Kysser henne.) Kom med till portiern! Vi ska skicka av ett trådlöst till Don José.

(Elisabet och Geno gå ut till höger.)

(Scenen är ett ögonblick tom. Sedan kommer Joanna uppför trappan. Hon sätter sig med trött min vid balustraden. — Strax därpå kommer Maryli från vänster.)

MARYLI, (helt upptagen av något.)

Dörren är låst!

JOANNA.

Vilken dörr?

MARYLI.

Mellan salongen och skrivrummet!

JOANNA.

Presidentens skrivrum?

MARYLI.

Ja visst! — Jag kom andra vägen, genom den långa korridoren. Urba hade själv bett mig komma. Och när jag kommer finner jag dörren låst. En komisk situation för en konseljpresident, som är kallad till konselj. Jag borde väl blivit underrättad, om min närvaro var överflödig?

JOANNA, (gripen av oro.)

Men *varför* är dörren låst?

MARYLI.

Därför att Tomas är en åsna. Han vill alltid att Urba ska sova. Det är hans fixa idé. — Det är inte alls ovanligt att läkare har fixa idéer.

JOANNA.

Det kan väl inte betyda att presidenten blivit dålig igen?

MARYLI.

Då skulle jag genast fått meddelande. — Jag knackade förstås. Men inte så hårt som jag skulle haft lust till. Om Urba möjligen glömt alltsam-

mans och slumrat in. (Sätter sig bredvid Joanna.) Men nu ska jag inte förarga mig längre. Inget ont som inte har något gott med sig. Nu får jag en språkstund med *er*. — Varför sitter ni här så mol allena?

JOANNA.

Jag har sökt Geno överallt. Först i hotellet, så i trädgården. Men förgäves.

MARYLI.

Vad den ungen gör er för besvär! — Härligt att ni snart får överantvarda henne åt så kallade pedagoger. En utmärkt uppfinning. Vi får hoppas, dom tar olaterna ur henne. (Skämtsamt.) Men sen är det kanske inte mycket kvar. Det vore skada.

JOANNA.

Var kan hon vara? Inte i balsalen eller musikrummet eller simhallen, jag såg efter. — Det kom för mig att hon kanske farit ut med Alex. Och så satte jag mig här att vänta.

MARYLI.

Med Alex? Det tror jag inte. Alex reser inte ut olovandes med små flickor på nattsidan. Alex gör inga dumheter. Alex är den pålitligaste mannen i Volykay. Det är därför jag satt honom vid ratten. Han kör inte i diket, om man så bjöd honom hela diket fyllt med guld.

JOANNA.

Ers excellens behöver pålitligt folk?

MARYLI.

Hur skulle jag annars reda mig? (Med en omfattande blick.) Ett charmant ställe, er gamla rövarborg. Hur kom ni hit?

JOANNA.

Jag fick se en annons, att här behövdes uppserskor.

MARYLI.

Och så tvekade ni inte? — Det skulle andra gjort, under så ändrade förhållanden.

JOANNA.

Jag ville inte gå här som servitris under namnet Rovere. — Det hade blivit för mycket frågor.

MARYLI.

Jag lovar att inte fråga ihjäl er.

JOANNA.

Å, med ers excellens är det bara ett nöje att tala om både nytt och gammalt.

MARYLI.

Dumt att inte murarna kan tala. Dom skulle kunna berätta åtskilligt om sina minnen.

JOANNA.

Nästan för mycket minnen, för min del.

MARYLI.

Den här flygeln är den äldsta delen av slottet har jag hört?

JOANNA.

Ja. Platsen här kallas för "Hertiginnans altan" än i dag.

MARYLI, (pekar åt höger).

Är det grinden, ni nämnde?

JOANNA.

Ja.

MARYLI.

Med de två sammanslingrade R:en?

JOANNA.

Dom förekommer på många ställen i murarna. — Två kusiner Rovere gifte sig och byggde tillsammans borgen.

MARYLI, (stiger upp och synar grinden.)

Just inte lätt att läsa. — Men vilket gediget arbete. Vilka smeder på den tiden. (Sätter sig åter.) "Hertiginnans altan". Genom den grinden kom alltså *han!* Ert ursprung. Jag är intresserad av honom. Vet ni något om honom?

JOANNA.

Han dog ung. — Och steg ned i en okänd grav.

MARYLI.

Han var naturligtvis en "condottiere". — Er släkts lysande begåvning kommer kanske från honom? Ett snilles dynasti. — Om hertiginnan vet ni så mycket mera?

JOANNA.

Knappast annat än hennes ... felsteg.

MARYLI.

Det blev en bragd genom resultatet. Hon betyder mycket för mig. Här på hennes egen altan ägnar jag henne en uppriktig hyllning. Utan *hennes* skulle mina mest lysande förhoppningar kanske aldrig blivit förverkligade.

JOANNA.

Hon svek sina löften.

MARYLI.

Det finns högre uppgifter än att hålla löften.

JOANNA, (med låtsad undran).

Gör det? — Jag är förstås glad å hennes vägnar att ers excellens dömer henne så milt. — Det har jag inte trott, *jag* borde göra, som anständig kvinna. — Fast det är ju svårt att helt ogilla den som rår för att man existerar. — Jag försöker ursäkta henne med att hon nog var en "desperado".

MARYLI, (drar sin stol närmare.)

Tror ni på den så kallade "duplicitetens lag"? Att allting händer två gånger på samma ställe.

JOANNA.

Jag har aldrig hört talas om en sådan lag. (Med en lätt rysning.) Det finns ju inte längre condottieres och desperados.

MARYLI.

Den sortens folk dör aldrig ut. — Det är därför det blir något av. (Lägger en spetsshal som fallit ned, kring hennes bara axlar.) Det är svalt.

JOANNA.

Det är sent.

MARYLI.

Det är natt. — Vår sista natt i Italien. — Ska vi ta vara på den? (Stryker hennes arm.) Eller är ni trött?

JOANNA.

Efter en sådan dag ... vore det kanske förnuftigast att sova. Fast det inte är så ... "romantiskt" ...

MARYLI.

Främlingar här brukar säga att sista natten i Italien ska man vara oförnuftig. (Ser på henne med stigande beundran.) Vore det för mycket begärt ...? Efter allt jag gjort för er i dag? Vill ni ...? Tycker ni, att jag är värd en ... tack-samhetskyss?

JOANNA.

Ers excellens ... Om ni önskar ...

MARYLI, (lägger armen om henne.)

Nu tar jag en femhundraårig aristokratkyss. Det är första gången, det händer mig. Den kommer mitt livs alla föregående kyssar att förblekna.

JOANNA, (litet utmanande).

Mätte ers excellens inte bli ... misräknad!

MARYLI.

Ingen risk ... för *mig!* (Kysser henne länge.)

(Hon har just gjort sig lös från hans omfamning, då Geno kommer springande från vänster.)

GENO, (med väl spelad förskräckelse).

Presidenten dör!

JOANNA.

O Gud!

MARYLI.

Vad säger ni?

GENO.

Dom sa det i korridoren!

MARYLI.

Vilka "dom"?

GENO.

Några som var där! — Doktorn tror det är slut! Ingen får komma in!

MARYLI.

Det är bara prat!

JOANNA.

Den som kunde vara så lugn ...

MARYLI, (lugnande till Joanna).

Någon annan än jag har också märkt, att dörren är låst. Och genast är historien färdig. Där ser ni, hur skvallret smyger i hotellkorridorer. (Till Geno. Strängt.) Lägg på minnet för framtiden, att kungar och presidenter *aldrig* är sjuka; förrän det meddelas officiellt! (Vänder henne ryggen.)

(Geno gör en grimas åt Maryli bakom hans rygg och går ut till höger.)

(Elisabet kommer upp för trappan.)

MARYLI, (lägt till Joanna.)

Inte ett ord! — (Går emot Elisabet. Försonligt.) Jag beklagar min häftighet. Vill ni förlåta mig? (Elisabet böjer huvudet, erkännande ursäkten.) Låt oss glömma det som skiljer och bara tänka på att landets framtid enar oss.

ELISABET.

Hur menar ni?

MARYLI.

Ni, Elisabet, har folkets förtroende. Man vet, att ni är er fars sanna dotter, lika allvarlig och pålitlig som Urba var i sin krafts dagar. (Med hycklad vördnad.) Er redbara klokhet och ert omutliga samvete är den klippa, den fasta punkt, som folket begär i dessa svåra tider.

ELISABET.

Varför talar ni så besynnerligt? Och så hög-

tidligt? Om jag inte visste, att pappa är kry igen, skulle jag kunna bli orolig.

MARYLL.

Urba är återställd. Men ingen vet, när hans stund är inne att lämna detta jordiska. Även Urba måste vi en dag mista. När han lämnar oss . . . Gud förbjude, det skulle ske snart! . . . måste vi vara beredda att ersätta honom. Ni är skyldig ert land, Elisabet, att fortsätta er fars livsgärning. — Låt oss därför nu ha ett politiskt samtal? (Skjuter fram en fätölj.)

ELISABET, (förblir stående).

Men jag "förstår ju inte ett ord politik"?

MARYLL.

I denna stund bör vi först och främst tänka på Volykay. — Med stor omtänksamhet måste kloka statsmän ordna successionen. Det får inte bli ett tomrum. Då uppstår kapplöpning av kandidater och pretendenter. En så ödesdiger fara vill jag hålla fjärran från Volykay. — Er far är inte stark. Även attentatet på förmiddagen visade hän på tillvarons osäkerhet. — Längre har jag önskat lägga fram för er min framtidsförhoppning: att ni inte drår er undan, om den bördan läggs på era axlar att stå i spetsen för regeringen. Ge mig ert ord, att ni vill ägna ert liv åt fosterlandet? — Jag begär inte att ni blir *drottning*. Jag tar hänsyn till era åsikter. Ni är för ung för att med lätthet kunna byta övertygelse. — Ni bär namnet Urba. Vårt förtroende till er goda vilja kan inte komma på skam. Betänk, att ni genom mig

blir världens första kvinnliga president! I folkets namn ber jag er lova, att när tiden är inne mottaga presidentskapet?

ELISABET, (ur hjärtat).

Aldrig med er som minister!

(Maryli ämnar brusa ut, men lamslås av att Tomas med allvarlig min kommer från vänster.)

TOMAS.

Maryli!

(Ett ögonblick förlorar Maryli sin behärskning. Man ser att han är rädd.)

MARYLI.

Tomas ...? Vad är det?

TOMAS, (utan aning om situationen. Missbeläten).

Varför dröjer du så? Urba ska väl nångång få komma till ro för natten?

MARYLI, (hastigt på nytt den förra Maryli).

Men felet är ju *ditt*? Varför låser *du* dörren mitt för näsan på mig?

TOMAS.

Inte har jag låst någon dörr!

MARYLI.

Vem har då gjort det? Jag kunde inte komma in i skrivrummet!

TOMAS.

Du har inbillat dig, att dörren var låst. Ibland måste man lirka med låset. Det är urgammalt och krånglar lätt. I synnerhet från yttersidan. — Dröj nu inte längre! Urba börjar bli sömnig.

(Tomas går ut till vänster.)

MARYLI, (ämnar följa).

Jag kommer genast!

ELISABET, (hejdar honom).

En minut, Maryli?

MARYLI, (stramt).

Jag är färdig med er. — Men om ni har något att föreslå?

ELISABET.

Jag har något att meddela er. — Det ni nyss yttrade lovar jag betrakta som osagt. — Jag har haft ett långt samtal med pappa. Jag har missuppfattat honom. Det var inte enbart mitt fel. Jag hade ingenting fått veta. Men *nu* vet jag allt. Jag trodde pappas politik alltjämt var en *ny* politik. — Det är inte så. — Pappa vill nog göra sitt bästa. Men han har svikit sin egen övertygelse. Jag kritiserar honom inte. Han får gå *sin* väg. Jag går *min*. — Nu är jag säker att han får det lugnare utan mig. Därför reser jag.

MARYLI.

Vad hör jag? Reser ni?

ELISABET.

Jag har sänt av ett trådlöst till Don José's båt. Han finner mig på Lyceumklubben i Alexandria. — Ni slipper se mig mera, Maryli.

MARYLI.

Är det sant? Jag slipper frotera mig var eviga dag mot en landsförräderska! Vilken lättnad!

ELISABET.

Lättnaden blir nog ömsesidig. (Böjer huvudet till avsked och går åt vänster.)

MARYLI, (ropar efter henne).

Hälsa Don José, att det blir apanage ... bara så länge *ni* inte syns i Volykay!

(Elisabet går ut till vänster.)

MARYLI.

Den listige krabaten! Han begrep hur han säkrast skulle vinna Elisabet. Genom att bryta med mig. — För att vara däre, är han i alla fall en förbannat klok däre!

JOANNA.

Kärleken är kanske nångång de därars förmyndare.

(Paus.)

MARYLI.

Hur mycket vet *ni* om kärlek?

JOANNA.

Ingenting.

MARYLI, (forskande).

Ni är ovetande?

JOANNA, (förstår honom).

Fullkomligt.

MARYLI.

Man har sagt mig att "Flying Don José" följde er hit under livligt uppvaktande. Den blivande drottningen har väl inte komprometterat sig med honom?

JOANNA, (hödraget).

Den blivande drottningen har aldrig komprometterat sig med någon.

MARYLI.

Om ni också inte talar sanning ... man kan inte begära underverk i er belägenhet ... narras ni med ett så lugnt majestät, att ni behagar mig ofantligt. Vilken lång tid av kultur det fordras för att åstadkomma en varelse som ni! Summan av århundradens förfining! Er profil ... er gestalt ... er hy ... er röst ... Och ni är frisk. Det betyder också mycket för Urbadynastien. Men friska kvinnor har vi i miljoner. Ni är unik. — Nu stryker vi ett streck över de senaste minuterna. Dom har aldrig existerat. Min politik, mina planer fortgår som förut. — Det vill säga, jag har blivit klokare. Episoden med den låsta dörren har lärt mig att tiden är dyrbar.

JOANNA.

Det har nog ers excellens alltid vetat.

MARYLI.

Man tror, man vet det. Så kommer en bagatell och lär en, att man aldrig begripit det tillräckligt. — Min tanke var, att Urba först såsom *kung* skulle gifta sig. Jag har ändrat mening. Ni får äkta honom såsom president. Om han, mot förmodan, skulle falla ifrån. — Då får ni nöja er med värdigheten som kungamoder. Vackert så, när man varit uppapperska! — För *pojken* ska i alla händelser bli kung, bara jag får tid på mig. (I en annan ton.) Men det är sant, Urba väntar. Ni är en farlig kvinna, comtesse Rovere. Ni kommer mig att försumma min suverän. — När träffas vi då nästa gång?

JOANNA.

Svårt för *mig* att bestämma det.

MARYLI, (med en prövande blick.)

Och vi är fullkomligt överens? Det måste jag veta nu?

JOANNA.

Jag överlämnar framtiden åt ers excellens ... vishet.

MARYLI.

Eftersom vi reser i morgon är vi hemma fredag kväll. Då kan vi träffas lördag afton. I mitt palä. Är det avgjort?

JOANNA.

Ja.

MARYLI.

Således om lördag. (Kysser hennes hand och går ut till vänster.)

(Joanna står ett ögonblick orörlig. Alex kommer upp för trappan. Hon tar impulsivt några steg mot honom. Han stannar.)

JOANNA, (vibrerande).

Herr Alex! Tyck inte, att jag är ombytlig! — Jag ångrar mig. Jag vill mycket gärna åka bil med er.

ALEX, (ljusnar).

Så roligt!

JOANNA, (förklarande).

Förut visste jag ingenting om er. Nu vet jag, att presidentens chaufför är den pålitligaste mannen i Volykay. Det är ju som sig bör. — Också för mig. — Lova att aldrig någon får reda på, att jag far ut med er? Aldrig?

ALEX.

Naturligtvis inte, om ni inte vill!

JOANNA, (med ett sorgset och egendomligt leende).

Det är min sista natt i Italien. Den vill jag använda "förnuftigt". Jag har just fått en lektion i att inte försumma tiden. — Jag är så orolig i kväll. Det lär vara bra, när man är nervös,

att åka bil. — Låt oss fara långt bort! Hur länge kan vi vara ute?

ALEX.

Så länge ni vill!

JOANNA.

Och jag kan lita på er? Ni förräder mig *aldrig*?

ALEX.

Hur kan ni tänka er det! (I djupt förälskad ton.) Ni kan lita på mig ... in i döden.

JOANNA.

Det är nog för mig. Det känns verkligen som att rädda livet ...

(Hon tar hans arm. Tillsammans gå de ned för trappan.)

=====

SLUT.

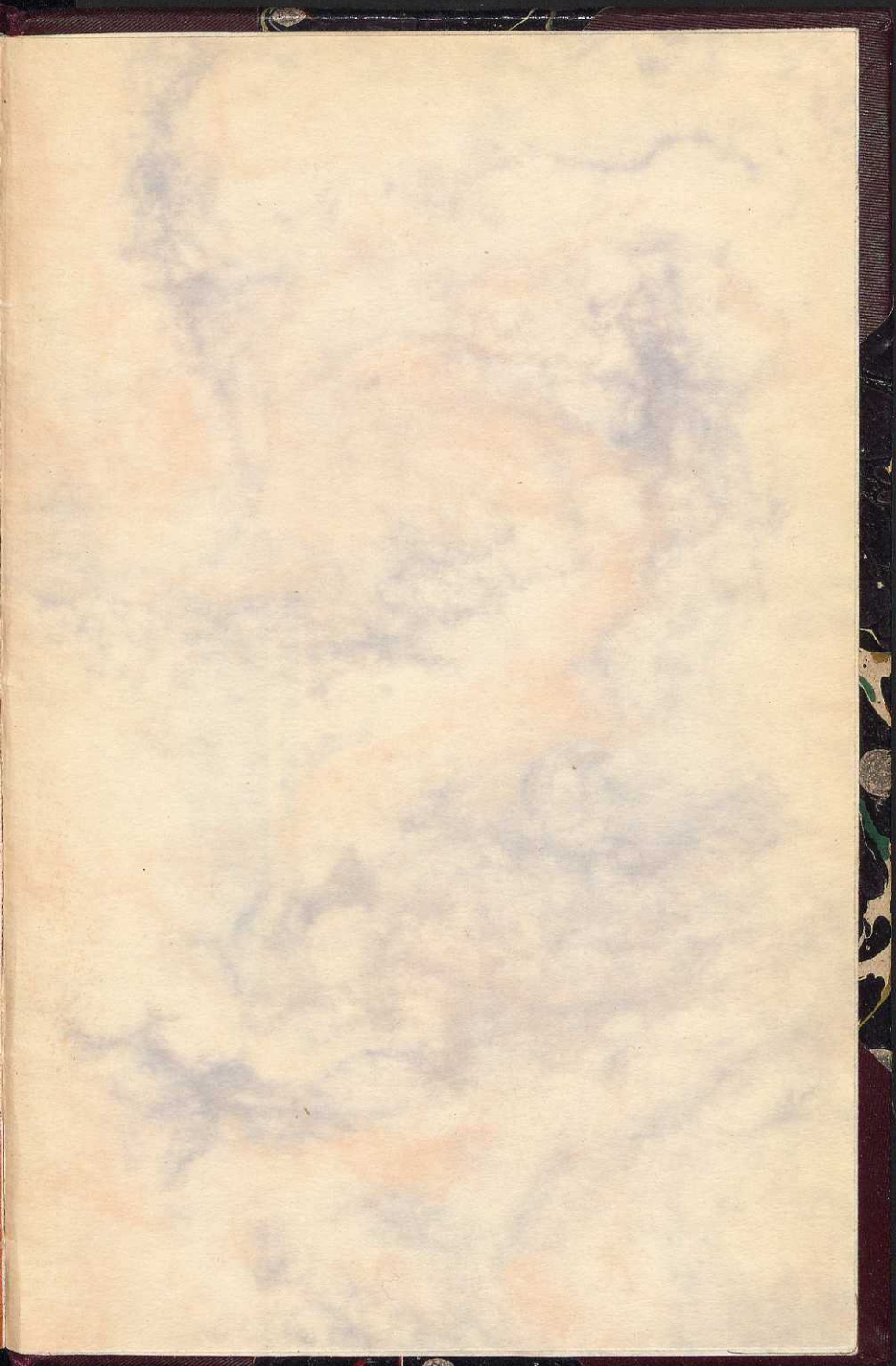
Stano 9/12
1901

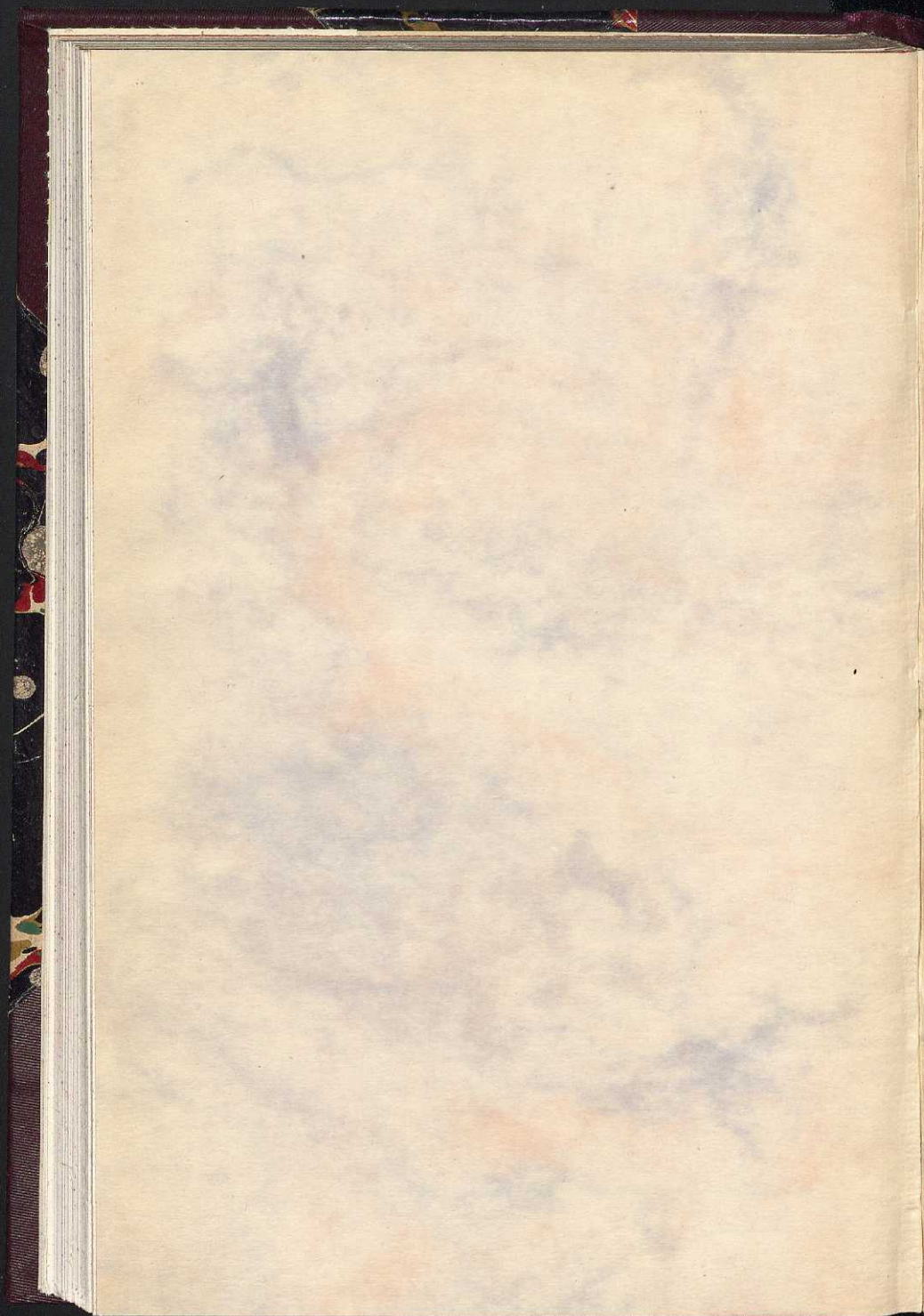

FRIDA STEENHOFF.

- Lejonets unge. 1896.
Sin nästas hustru. 1898.
Ärkefienden. 1900.
Det heliga arvet. 1902.
Feminismens moral. 1903.
Öknen. 1904.
Den reglementerade prostitutionen. 1904.
Humanitet och barnalstring. 1905.
Varför skola kvinnorna vänta? 1905.
Stridbar ungdom. 1906.
Fosterlandskänslan. 1907.
Penningen och kärleken. 1908.
Den vita duvans samfund. 1908.
Riktlinjerna i mitt författarskap. 1909.
Teatern och livet. 1909.
Den smala vägen. 1910.
Det nya folket. 1910.
Kring den eviga elden. 1911.
Kärlekens rival. 1912.
Minfru, fru eller fröken. 1912.
Kärleken som kulturproblem. 1912.
Äktenskap och demokrati. 1912.
Könsslaveri. 1913.
Krigets herrar — världens herrar. 1915.
Ljusa bragder och mörka dåd. 1915.
Filippas öden. 1918.
Alkoholfri kultur. 1928.
Svek. 1933.
-

6000112965

Göteborgs universitetsbibliotek

1.95
JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

